

Poštnina plačana v gotovini

GLASILO PLANINSKE ZVEZE
SLOVENIJE

LETNIK • XI • LV

3

MAREC • 1955

VSEBINA:

Marijan Lipovšek: Kanin in sedem jezer	97
Rupko Godec: Nekaj o vozlih, ki jih rabimo v gorah	106
Mitja Sarabon: Smrt v gorah	109
Lilijana Avčin: Srečanje s Tenzingom	110
Dr. J. Prešeren: Kronika PD Radovljica 1895—1955	112
Vlado Fajgelj: Na samotnem vrhu	117
Jernej Roj: Moja pesem	121
France Habe: Naš visokogorski Kras vabi alpiniste h globinski alpinistiki	122
Rudolf Badjura: Nova pisarija	124
Mladi pišejo: Mitja Medvešček: Prvič na Prisojniku	128
Društvene novice	130
Iz planinske literature	137
Razgled po svetu	141

Priloga: M. Lipovšek: Na Karinskih podih
Prilogo natisnila tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani

Planinski Vestnik je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza, urejuje pa uredniški odbor / Revija izhaja dvajsetkrat na leto, po potrebi v snopčih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Likovarjeva ulica št. 12, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, računi, razvid naslovov / Tiska tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 400.—, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 100.— / Tekoči račun revije pri Narodni banki 602-T-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

**MODERNI • POCENI
SOLIDNO IZDELANI**

**SONOVIPOMLADANSKI
MODELI**

**O B L E K
P L A Š Č E V
K O S T U M O V**

VELEBLAGOVNICA
nama
LJUBLJANA

Marijan Lipovšek;

KANIN IN SEDEM JEZER

pril — mali traven. Mlada trava poganja po obronkih, v podgorskih dolinah cveto češnje, gore pa so še bele.

Dr. ing. Avčin me je vprašal, če grem z njegovo družbo na Kanin. Telefonirali smo si sem in tja, eden je odpovedal, drugi se ni pravočasno vrnil s potovanja, pa sva z dr. Beblerjem končno le sedela v avtomobilu, ki naju je skozi Selško dolino in čez Petrovo brdo potegnil v Bovec. Druga polovica naše skupine — ing. Avčin, njegova žena in dr. Miha Potočnik — se je malo za nama pripeljala čez Idrijo in ob dveh popoldne smo se v družbi z nekaterimi Bovčani potili za nosačem po strmi poti proti koči Petra Skalarja.

Kanin sem poznal že od poletja. Nekoč sem bil na vrhu in po grebenu sem plezal naprej proti Prestréljeniku. V nepozabnem spominu mi je ostala blede svetloba Kaninskih podov s prečudnimi oblikami skal in s svojo tihoto. Kakor bi hodil nekje po začaranem mrtvaškem svetu. Čar, ki je bil grozljiv in vabljev obenem.

Na prvi mah pa je očitno tudi neveščemu očesu, kakšne razmere so tod za smuko. Res, Kanin je predvsem smuški svet in sedaj smo bili na poti, da ga spoznamo.

Z dolgega glavnega grebena se spuščajo na Pode nizke stene. Podi so nagnjeni proti vzhodu in so vsaj 3 km široki ter okrog 8 km dolgi, če računamo ves svet od Skutnika in Kaninske Babe na jugu, mimo Laške Planje, Malega in Vel. Kanina ter vse obširne planjave pod grebenom do Prestréljenika. Toda tam najlepšega še ni konec: s Prestréljenikovega sedla se odpirajo doli na Prevalo prekrasne strmine in od tam po brezkončnih kotanjah navzdol do planine Krnice. Koj na drugi strani tega severnega mejišča Kaninskega območja pa se razteza proti Rombonu odročen svet, ki ga bo treba še preiskati, da bomo vedeli, kaj skriva v sebi.

Iz Kaninskih Podov se dvigata dva orjaška slemena, dva ozka, sloka skalnata zmaja, ki z roba podov padata proti vzhodu: Veliki in Mali Škedenj. Pod Velikim Škedenjem (1830 m) drži pot do nove koče, ki je skoraj natanko v isti višini kakor ta Škedenj, namreč kakor njegov najvišji vršič, Mali Škedenj je višji (2023 m), a po obsegu in relativni višini stene malo manjši. Med njima, prav z glavnega grebena južno od Prestréljenika, molí podobna skalnata tvorba proti vzhodu in se konča s previsnimi glavami visoko nad severozahodnimi pobočji nad kočjo Konjc (2287 m).

Še en vrh, lep, da kar obstaneš, ko ga zagledaš, zre s svojo prepadno steno doli v Bovec: Stadór (2135 m).

To je kaninski svet na naši strani. Po grebenu gre meja. Na laški strani so stene višje, pod njimi v kotu ledenik in širna smučišča doli do strmin nad Reklánico.

Hodili smo vse popoldne in v različnih časih smo »kapljali« v kočo. Jaz zadnji. Od zime sem presedel pri svojem delu in strmine pod kočo so me kar dobro dajale.

Z nami je bil bovški planinec - veteran, ki ga poznajo obiskovalci Kaninske koče pod priimkom Zajc. Možakar, da ga mu v njegovih letih ni zlepa para. Zvest, razgledan, šegav in trden kakor dren. Bovške gore so ga rodile. Eden od onih je, ki ostanejo nepozabni v planinski zgodovini: kakor Torkar iz Vrat, Jaka Robnik z Okrešlja, Marička in Tone z Jermanovih vrat, Francka iz Bistrice in njen mož Peter, Erjavškova družina, Arh s Kredarice. Niso bili vsi enaki. Razlikovali so se po temperamentu, značaju, dobroti. Toda pri vseh si se počutil varnega kakor doma. Vedeli so svetovati, bili s turistom v duhu na poti, skrbeli, če ga ni bilo nazaj, ga pogostili, če se je utrujen vrnil. Spadali so h goram kakor nekaj, kar je njihovega. Kakor skale, na katere se nasloniš, in rušje, na katerem ležiš.

Tak je Zajc. Kaj mu je bilo, oditi mimogrede iz koče v dolino in nazaj! Pa nikar ne mislite, da tista pot ni naporna. Še za mladega človeka je je kaj. Toda Zajcu — njemu ni nič. Čudo je, kakor mnogo tega, kar se rodi in živi v gorah.

Z njim je bila Francka, odlična kuharica. Tako smo bili brez skrbi za to stran hribovskega življenja, ko smo se razmestili po sobah.

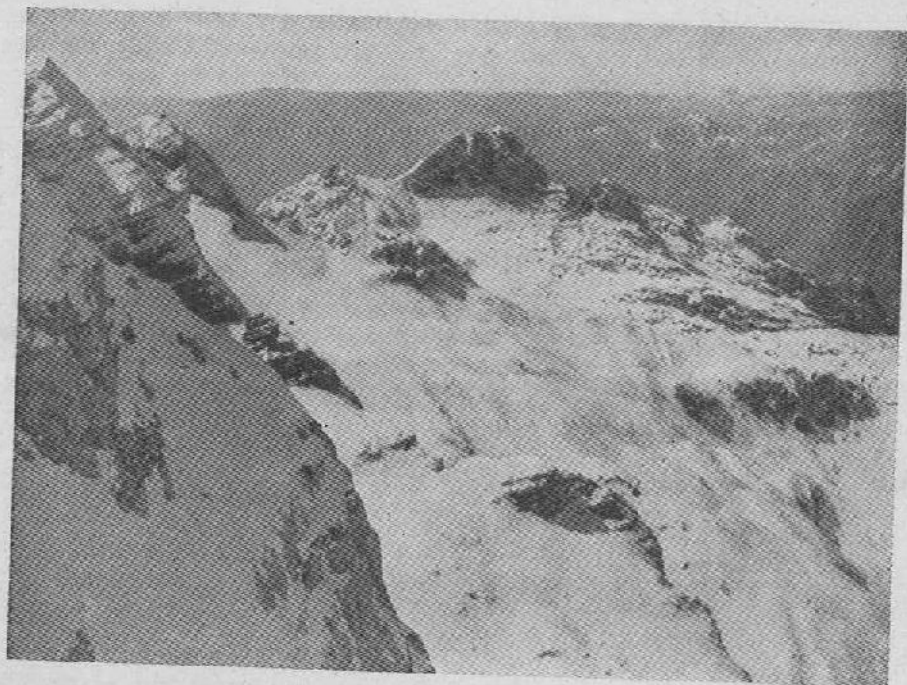
Zgodnje sonce me je zbudilo vsako jutro, ko je prisijalo na moje okno. Imeli smo srečo z vremenom. Jutra so bila jasna in čista. Dnevi sončni, včasih z lepimi, kopastimi oblaki, potem zopet s temnimi sencami na nebu in s čudno svetlobo po nižjih gorah. Kaninske barve — nasičene z odsevi furlanske nižine in morja. En dan smo imeli meglo, ne da bi nam zmešala pot, potem zopet jasno nebo.

Prestréljenik (2499 m)

Bovčani izgovarjajo: Prestrélenk, s primerno mehčavo l-a. Zanimal me je naglas, ki ga nisem vedel prav do sedaj. Slišal sem že vse tri možne, celo tistega na i. Naj bo torej to kot obvestilo planincem, da ne bo takih spak, kakor n. pr. štajerska Radúha ali Pohórje, kakor dostikrat slišimo izgovarjati Ljubljancane.

Od koče proti severu leže taka smučišča, da se ti kar samo smeje. Visoko gori na majhno sedelce smo šli peš, ker je bil tisto jutro sneg trd. Vzpneš se v višino najnižje Konjčeve glave, nato pa smo tolkli s čevlji po ledeni strmini navzdol v konto pod Oknom. Vanj smo prišli po strmem plazu.

Onstran se nam je odprl prelep alpski svet, vse bližnje in daljne gore, Zahodni Julijci, Karnske Alpe, Dolomiti, Ture. Množica znanih in neznanih gora. Gorski mojstri naše družbe, Avčin, Potočnik pa tudi Bebler so nam jih naštevali, pa še oni niso vseh od tod natanko spoznali.

Vel. Škedenj, Rombon in Bavški Grintovec izpod Koče P. Skalarja na Kaninu

Foto M. Lipovšek

Okrog Prestréljenika krenemo na sedlo, kjer gre poleti pot. Tam se mi je izpolnila dolgoletna želja, ki sem jo imel natihem že izza mladih let: da bi bil enkrat v navezi z Miho Potočnikom. Bral sem — kdaj je že to! — njegove opise v Vestniku in želel sem si biti z njim v gorah, dasi sem dobro vedel, kako neizpolnjivo je bilo to. Saj sva se komaj bežno poznala. Sedaj pa, po petindvajsetih letih, me gorska usoda kar naenkrat spravi skupaj z njim na isto vrh. Z nama je bil Boris Ostan, znani bovški planinec in organizator. Prečili smo severno strmal proti desni navzgor, dosegli z lahkoto njen rob in po njem bili v kratkem na vrhu.

Naši tovariši so medtem odšli na Prevalo, ki leži kakih 200 m niže od sedla. Videli smo jih ves čas kot majhne pike, ki so se spuščale po snegu nizdol, potem pa gori prav počasi lezle. Tudi na severu, na italijanski strani, so bila smučišča precej živa. Videli smo kočo in cele skupine smučarskih mravelj, ki so se premikale sem in tja in spuščale v dolino. Bila je nedelja in vršil se je znani Kaninski smuk.

Na sedlo smo prišli obenem s tovariši s Prevale, potem pa je šlo navzdol. Torej — da sem odkritosrčen, »šlo« je le drugim. Prvi je bil Bebler, ta odlični smučar, ki je kar požiral strmine. Za njim Avčič in Potočnik — imenitno sta se ga držala. Potem je Ička, Avčinova žena, zavijala po strminah, da je bilo veselje. Midva z Ostanom

zadnja, posebno jaz, s prav klavrnim občutkom v bedrih, kakor da bi imel prečuto moč za seboj. Saj sem jo tudi imel. Dajala me je nekakšna angina, s katero se nisem hotel pred tovariši preveč postavljati. Tako sem le molče trpel navzdol in srce me je bolelo ob misli, kako bi bilo, če bi bil pri močeh kakor po navadi.

Kljub vsemu je bilo lepo. Kdaj pa v gorah ni? Neke strmine tam so bile le preveč imenitne, da bi človek samo padal in tako smo še nekako skupaj »padli« v kočo enkrat popoldne na kosilo.

Vroče, vroče sonce, pripeka in ožgana koža. Rjavi smo, rdeči in mastni, da se kar blešči od nas. Tisti dan je zgodaj zmrzovalo. Sam sem pred kočo le gledal naokoli gorsko krasoto, globoko Soško dolino pod nami in nad njo Triglavske gore, od Krna, Kala in Vogla do samega Triglava. Tovariši so nekaj poskušali smučati, pa jih je skorjast sneg pregnal v kočo. Za ta dan smo imeli dovolj.

Vrh Kanina (2573 m)

Kakšen dan je bil! Oblaki s severa, tiste lepe kopaste, nakodrane oblike, ki imajo zmeraj resno obličje, a nič huđega ne store. Grmadili so se na modrem nebu in zgradili nad Kaninom še eno gorovje vseh belih, sivih in modrih odtenkov. Njihove sence so padale na Polovnik, Matajur in Kobariški Stol.

Hodili smo po smeri letne poti, a mnogo lažje, ker ni treba v vse neskončne kotanje in doline. Če smo se zjutraj koj za prvim klancem nad kočo ozrli proti Triglavu, smo videli senčnate gmote Rombona in Trentskih gora. Še nežna svetloba je ležala na sredu krog nas. Više gori smo bili sredi bele doline kakor izgubljeni med silno bleščavo. Košček neba nad nami je bil temnomoder in zasopli smo prišli v konto pod vrhom.

Tam smo si ogledali smer. Poleti drži pot do stene, levo nad skok in po ploščatih policah na vrh. Alpinisti naše družbe so odločili drugače. Prečili smo vzhodno pobočje do polovice in čez strme snežgove zlezli na greben skozi ozek, spodaj leden žleb. Po grebenu s severa ni bilo potem več daleč do vrha.

Bilo nas je za dve navezi. Ička je hodila s Potočnikom in z menoj, Avčin, Bebler in Ostan pa skupaj. Ko smo bili v beli škrbini vrh grebena, je preletelo reaktivno letalo nebo proti severu. Majhen, kovinski ptič z repom belega dima za seboj. Tišina je v samotnem prostoru večja, če zaslišiš tiktakanje ure ali tlesk kaplje s stropa. Za nas je bila samota večja, ko smo sredi odljudnih gora videli najhitrejšega posrednika med kraji in ljudmi.

Zgoraj na vrhu je bilo kakor sredi zime. Globok sneg, kajti Kanin pobere prve in najmočnejše padavine od morja sem, burja in precej mrzlo, kadar so sence velikih oblakov bežale čez nas. O razgledu je bilo povedane že dosti hvale. Zahodni Julijci, ki jih redko vidimo iz take bližine, so tu sosedji čez globoko Reklanico. V prozornem zraku so se natančno videle vijuge ceste na preval V Žlebeh (Neveja), planina Pekol pod Poliškim Špiikom, čudovito

Kaninski led s Prestreljenika (proti jugozahodu)

Foto M. Lipovšek

somerna piramida Viša in vse druge, divje gore njegove skupine naokrog. — Potem Vzhodne Triglavske gore, v poldanski luči čisto modre barve. Daleč, daleč se vidi od tod. Ne samo na Mangrt, Jalovec in Prisojnik. Za grebeni Razora gleda Škrlatica, celo rob Rokavov vidimo in seveda veličastno glavo Triglava. Toda najzanimivejši je pogled na jug, na Kobariški Stol in Matajur, ki v čisti svetlobi natančno kažeta svoje razčlembe, četudi ležita večidel v senci. Plešasti, dolgi hrbti z gozdovi ob bokih. In na jugozahodu dolga, pomladanska dolina Rezija s pregrajo nizkih gora na robu. Mislili smo, da so to Muzci, toda ti leže precej bolj na jugu zraven Stola. Ne, bile so to gore malo znanih imen Na Nizkem, Predolina, Kila, Kolk, ki jih ne bi poznali, če jih ne bi pokojni dr. Tuma zapisal. To je tista dežela, kjer so imena kakor narodna pesem: Tam za jezerom, Tam na Lepem Brdu, Tam v Poloze, Tu v Poloze. Človeku je toplo pri srcu, ko to sliši.

Navzgor smo z odličnimi Avčinovimi derezami na nogah hodili kakor mački. Navzdol se nam je precej udiral, zlasti pod navpičnim skokom konec žleba! Vendar smo sneli dereze šele v dnu. Od smuči, ki smo jih prej pustili pod grebenom, se je medtem odtelal sneg. Popoldne, ko je zmrzovalo, smo drseli po zmrzujočem srencu. Šlo je precej hitro, tokrat levo od glav, ki se kopičijo pod Kaninom, skozi lepe, dolge doline in potem rahlo proti jugu, na naše jutranje sledi.

Okrog Konjca

Naslednji dan smo namenili počitku, to je, lažjim smučskim raziskavanjem Kaninskih podov. Seveda samo v eni smeri, ker je ta svet, gotovo svojih 30 km² velik, mnogo preogromen, da bi ga v kratkem natančneje spoznali.

Šli smo do sedelca desno od Konjčeve glave. Avčin in Potočnik sta izginila nekam v meglo proti Konjcu, Ička in Bebler pa doli po strminah, kjer sta uživala čudovito prostranost smučišč. Sam sem ostal na prekopnelih skalah in suhi travi, gledal ta lepi gorski svet, dokler me ni hlad pregnal navzdol. Opoldne sta nam ona dva pripovedovala, kako sta izza Konjca imenitno smučala. Seveda smo se vsi odločili, da poskusimo. Šli smo torej po stari smeri pod Konjčevo glavo, od tam po snežiščih pod njo visoko za glavami na hrbitič.

Pod Konjcem smo hodili v gosti megli. Razved ni bil težaven, toda bili smo v neznanem svetu. Zgoraj na hrbitiču je posijalo medlo sonce skozi sivino. Megleni zastor se je trgal nad grebenom, kjer se je za nekaj minut zasvetilo modro nebo. Poševni žarki so obsijali sneg, da smo videli v ostri luči površino pred seboj. Mimo skalnatih gričev smo se vzpeli na nek vršič, za katerega smo domnevali, da je najvišji v tem hrbtu, preden se ta dvigne v glavni greben. Od tod smo začeli smuk navzdol. No, to je pač najlepše smučsko doživetje na Kaninu. Višinske razlike bo kakih dobrih 500 m in po kontah, strminah in plazovih gre daleč navzdol. Kmalu smo bili iz megle in prav pod kočo te zažene zalet.

☆

Nato smo morali v dolino. Zgodaj zjutraj smo odšli v soncu na Prestreljenikovo sedlo in od tam smučali na Prevalo. Ker sem si prejšnji dan nogo v gležnju nekaj premaknil, sem smučal zadnji, precej previdno, s polnim oprtnikom na ramah. Ves čas do Krnice sem potem pobiral zadnje smučine in zveste duše so me večkrat potrpežljivo čakale.

Na Prevali je bilo vse razorano od smučin. Preteklo nedeljo, ob Kaninskem smuku, so z one strani prišli gori, saj je smuka nazaj v Kaninsko kočo na italijanski strani imenitna. Za spomin so pustili papirnato tržaško zastavico zasajeno v sneg. Za vabilo ali za izzivanje? Ne vem, saj je tudi vseeno. Na vsak način smo se radi obrnili na našo stran in mislim, da dolžina izrednega smuka do planine Krnice skoraj odtehta prostranost Kaninskega ledenika na zahodnih obronkih. Saj je od Prestreljenikovega sedla do planine polnih 1000 m višine. Kakšne ogromne kotanje! Lahko rečem, da smo bili to pot skupaj dobri poznavalci naših gora. Pa vendar se mi zdi, da smo bili ene misli o tem, da lepšega, kar se tiče smučišč, pri nas ni.

Pred Krnico smo sneli smuči in šli doli do zapuščenih koč. Tam je bilo že kopno. Vijugast, skalovit kolovoz je držal navzdol. Na nekem obronku smo legli v suho travo. Krog nas so poganjale pomladanske cvetke, vresje in cele družine prelepih jetrnikov. Gozd je bil še gol in rjavo listje lanskega leta je na debelo pokrivalo tla.

Pogled na Krn in v Bovško kotlino s Prestreljenika Foto M. Lipovšek

V Bovec smo prišli proti poldnevu, žejni in vroči. Kar padli smo po kokti in radenski. Z Ostanom, ki je odšel že dan prej v dolino, so prišli tudi naši cepini. Požrtvovalno jih je bil odnesel s seboj. Sedaj smo šli ponje in se poslovili od dobrega tovariša. A tudi sam sem se poslavljaj od drugih, kajti hotel sem še naprej v gore.

Na Planino za skalo

Kanin je bil zame novost, posebna lepota, odmaknjena, mračna in samotna. Vleklo pa me je še drugam, v drugačno samoto. Vabila me je Komna.

Planina za skalo — kakšno lepo ime! Večkrat sem jo gledal na zemljevidu in ugibal, kakšna je. Sedaj sem hodil k njej. Iz Bovca skozi spodnjo Trento ob Soči. Oziral sem se nazaj. Dolg, modrikast rob se je dalcč za Bovško kotlino vlekkel iz doline do vršiča Kaninske Babe. Pred njim na severu so gledali med oblaki vrhovi Kanina. Svet, ki me bo sedaj vabil, dokler bom živ. Že sedaj sem si znova želel, da bi bil še tam. Da bi romal po tihih, velikanskih kotanjah in čez bregove med njimi. Pa kaj, življenje teče dalje in druge gore kličejo. Saj nikoli ne bomo nehali hrepeneti po tem, česar nimamo.

Dolina je bila že zelena. Pod Bavškim Grintovcem so bile strmine skalnate in neusmiljeno puste, a drevje je sredi puščobe že

poganjalo svoje klice življenja. Po suhi, vroči cesti sem s smučmi na rami prišel pod večer v vas Sočo.

Ne vem, ali nam zgodovina in vse tisto, kar nam je bilo od mladega o tej dolini že povedanega, dela ta kraj tako slovesen, tako spoštovanja vreden. Morda Kugyjeve prelepe besede o Trenti, ali pravljica o Zlatorogu, ki se je tukaj dogajala in ki smo jo slišali še kot otroci? Ali pa čudovite, vroče pesmi Gregorčiča o naši Soči? Vem samo, da se mi je zdelo kakor starodavna pripovedka, ki se je oddavna spominjamo, ko sem prvič stopil na trentska tla. Vse mi je bilo poznano in vendar vse tako novo, tako lepo, da je srce bolelo kakor ob posebnih doživetjih, kakor ob velikih umetninah, kadar jih doumemo s posebno zbranostjo. Tako tudi sedaj. Pred nočjo sem hodil po vasi in nema, pa tako izrazita govorica gora naokrog mi je pripovedovala svojo večno povest.

V stransko dolino drži iz vasi laška mulatijera. Sprva sem se je izognil, potem pa mi je bilo še žal, ko sem naslednje jutro lezel v strm klanec na severni breg doline. Tam sem iztaknil lepo stezo in po njej prišel v kot doline pod visoke pečine. Bilo je še zgodaj in jasen dan se je delal.

V dolgih, številnih ovinkih gre pot pod pečinami čez melišče in v gozd. Vzpne se čez strm skok in nekje nad njim sem jo izgubil v globokem snegu. Vendar zaiti ni bilo mogoče. Dolg snežen in strm jezik sega z golega roba med drevje. Po njem sem prišel do stanov, potem ko sem samo za zadnjo strmino rabil po ledenem sreenu skoraj pol ure.

Končno sem bil zgoraj, na soncu. Ozrl sem se naokrog. Da, to je Komna. Drugačna kakor Kanin. To so njene vrtače in zavite konte, to so njeni macesni, njene skalnate glave in rušje. Samota, ki ji daje vegetacija drugačen, milejši nadih.

Več kakor pol ure sem počival. Visoko nad Sočo je strmel v nebo Grintovec, zadaj na desni pa Jalovčev rog. Nedaleč od planine sem zagledal lovsko kočo, o kateri mi je pravil že dr. Avčin. Kmalu bo ruševca začel svoj ljubezenski ples in njegovi krivci bodo okrasili srečnega strelca.

Ko sem se dvignil, mi je bila nadaljnja pot precej jasna: moral sem pod Kal v široko kotanjo Dol za bajaranjem. Zavil sem torej čez nizek breg v majhen dolec in po njem krenil strmo proti severu v velikansko skledo Dola za bajaranjem. Okrog in okrog jo zapirajo vrhovi: Vrh, Ruš, Čelo, Kal, in nekoliko nižji bregovi na južni strani.

Na Malih Vratih se je snežna površina motno bleščala. Sonce je tajalo trdi srce, da sem se ponekod globoko udiral. Kal je bil s svojima dvema obloma glavama ves snežen in s skalnatimi pasovi preprežen. Z vzhoda neznatni vrh je od tu prav ponosna gora sredi Komne.

Dolgo je bilo romanje po levi strani kotanje na Velika Vrata. Ta niso samo prelaz, temveč res prava vrata med nizko pečino Kalovega hrbta in med skalnatimi skladi, ki mole s Čela sem. Onstran se odpre prostran svet Zajezeri. Za njim veliki zid Kopice in Tiča-

Kal z zahoda

Foto M. Lipovšek

rice, že v kopastih oblakih opoldneva. Barve sijejo čez snegove, zlate in modre, od sonca, od oblakov, ki odsevajo s svojo različno gostoto sončni žar, od snega, skal in rušja, ki na južnih ronkih že gleda na dan. Zgodnja pomlad na Komni!

Kmalu popoldne sem prišel v kočo za jezeri. Odpočil sem se, in dasi se je zunaj mračilo od novega oblačja, sem okrog štirih po kosilu znova šel na smuči. Brez oprtnika sem hodil gori do Goriškega roba in tik nad Prehodavci doživel hudo uro. Sodra in vihar sta se gnala od severa. Še Vršaca nad Zadnjico, ki sem bil tik pod njim, se ni videlo, kaj šele Kanjavec, ki je bil v čisto črnih meglah. V blede in nerazločni svetlobi sem še pred mrakom prismučal nazaj v kočo.

Vreme se je spridilo. Bilo je mraz in visoki oblaki so hiteli od severa. Sončne lise so se zasvetile tu in tam po sivobelem snegu in smreke pri Beli skali so se upogibale v silnem vetru. Hodil sem nizdol, po tihi, sedaj zapuščeni dolini, po slabih sledovih nosačev, po utrti stezi, ki so jo zgazile krpļje. Pri Črnem jezeru se je sneg nehal. Razbitine plazū so se poganjale z visokega roba pri Studorju. Še nekaj pogledov nazaj skozi ozko dolino, nad katero sijejo v dalji osončene gore Špičja. Nato sem zavil v gozd. Na Komarči se je odprla Bohinjska dolina. Mirno je ležalo mračno jezero v svojem predpomladnem snu.

NEKAJ O VOZLIH, KI JIH RABIMO V GORAH

naših gorah uporabljajo plezalne vrvi samo alpinisti. Sem pa tja porabijo ljudje to vrv tudi v kakšne druge namene, n. pr. za obešanje perila. Pred leti se je celo zgodilo, da so z njo ovili kolesa avtomobila, ki mu je po cesti na Vršič drselo po novem snegu. Spominjam se tudi, da so pri nas pred nekaj leti izdelali in prodajali konopljene plezalne vrvi, o katerih je nek plezalec dejal: »Na to špago pa jaz še svojega psa ne bi obesil.« Žal nisem mogel ugotoviti, če so nanje res kje obešali svoje pse. Vsekakor pa to niso normalni primeri uporabe plezalne vrvi, zato jih lahko mirne vesti pustimo ob strani. Normalno se torej plezalna vrv uporablja za varovanje.

Če bi kdo hotel po tem sklepati, da se z vozli ukvarjajo samo alpinisti, bi se precej zmotil. Vsak navaden planinec zaveže, kadar se poda v gore, vsaj tri vozle: dva na čevljih in enega pri nahrbtniku.

Čeprav so za plezalce vozli življenjskega pomena, pa se z njimi malo ukvarjajo. Pri nas in v svetu so mojstri v vozlanju mornarji in taborniki. Gornje besede sem zapisal pravzaprav v opravičilo, ker bom razpravljal o alpinističnem problemu. Nisem alpinist, zato še nisem rešil nobenega problema v naših stenah in morda mi bo uspelo rešiti vsaj enega na drugem torišču.

Za navezovanje ljudi nam rabijo različni vozli, ki jih štejemo v posebno skupino trdnih vozlov. Odlikuje jih lastnost, da se z njimi zavezana zanka nikoli ne zadrigne. Za navezovanje raznih predmetov pa nasprotno uporabljamo drseče vozle, ki se tesno zadrignejo okrog predmeta. Sledeč tej temeljni razliki bi morali biti torej vsi vozli, ki jih rabijo alpinisti, iz skupine trdnih vozlov. Zanimivo je, da prav vozle, ki ga plezalci menda najbolj pogosto rabijo, ne ustrezajo povsem zahtevi, da vozle ne sme nikdar zdrseti.

V mislih imam splet vrvi, ki ga imenuje Marjan Keršič križni vozle,¹ M. M. Debelakova mornariški vozle,² mnogi plezalci osmica, jaz pa ga imenujem signalni vozle.³ Če ga človek zaveže okrog pasu, mu na prvi pogled ne bo mogel dosti očitati. Je enostaven, lepo ploščat in tudi drsi ne — vsaj za enkrat ne.

Če izvajamo čisto matematiko, moramo ugotoviti, da o vozlih nimamo kakšnih posebnih teorij, vendar nam že enostavni poskusi in razglabljanje o naravi vozlov nudijo vpogled v nekatere zanimive lastnosti vozlov. Ena izmed teh je tudi sposobnost sprevracanja, t. j. možnost, da iz enega vozla z enim samim potegom nastane nek drug vozle ali pa da se razveže. Vsak izmed bralcev pozna pentljo, s katero si zavežemo vezalke pri čevljih. Če potegnemo za pravi konec,

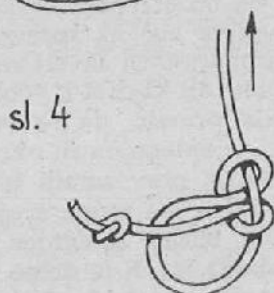
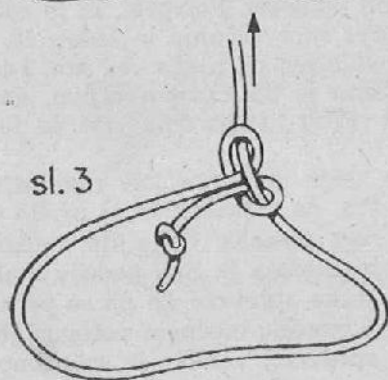
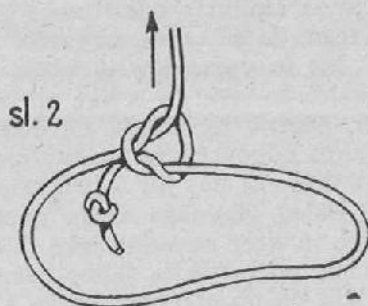
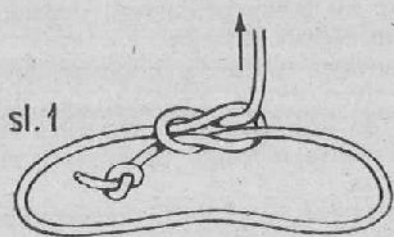
¹ Marjan Keršič, Plezalna tehnika, stran 29.

² M. M. Debelakova, Plezalna tehnika, stran 34.

³ Rupko Godec, Vozli, stran 10.

se pentlja razveže ali kakor bi mi rekli, sprevrže. Pri drsečih vozlih je sposobnost sprevračanja včasih koristna lastnost, pri trdnih vozlih pa bi bila ne samo nevšečna, ampak tudi nevarna. Denimo, da bi se nek vozec, s katerim se navežemo na vrvi, pri padcu sprevrgel v drseči vozec: vrvi bi se lahko tako zadrnila okrog telesa, da bi nas zadušilo.

Moj namen je dokazati, da se zgoraj omenjeni vozec — ki je po besedah Keršiča poleg vodniškega med plezalcami najbolj v rabi,

lahko sprevrže v drseči vozec. Celoten potek sprevračanja nam kažejo slike. Slika 1. nam kaže naš vozec, s katerim se naveže prvi ali zadnji v navezi. Vzemimo, da se je z njim navezal zadnji in puščica kaže smer, v kateri teče glavni del vrvi dalje do prvega plezalca. Vozec je narisana prav tako kot v Keršičevi Plezalni tehniki (obrnjen za 180°), čeprav na stvari ne bi prav nič spremenilo, če ga zavežemo drugače (isti vozec se nam kaže namreč vedno v dveh oblikah, pri čemer je prva oblika vedno zrcalna slika druge oblike). Prav tako stvari ne bi spremenilo, če bi konec vrvi prišel iz zanke na isti strani kot glavni del vrvi, vendar bi bil to že drug vozec, ki mu pravimo ambulantni. To omenjam zaradi tega, ker je ambulantni vozec eden najboljših, kar jih sploh poznamo ter ga često rabijo tudi alpinisti za zvezo dveh vrvi in nam daje odgovor na vprašanje, zakaj ga ne uporabljamo za navezovanje ljudi, edino pojav sprevračanja.

Sl. 2 nam kaže vozec v trenutku, ko začne na glavni del vrvi vplivati neka sila, n. pr. padec plezalca. Efekt tega delovanja nam

kaže sl. 3: trdni vozle se je sprevrgel v drseči vozle, ki se imenuje kovbojski vozle, zavezan na drugi vrvi. Svoje ime ima po ameriških kravjih pastirjih, ki so z njim privezovali razne predmete na sedlo. Zadnja slika (4) nam kaže možno posledico sprevračanja: zanka se zadrigne in morda zaduši človeka.

Dokaz se je torej posrečil, kdor pa ne verjame sliki, naj reproducira potek sam z vrvjo. Nekateri, ki sem jim to pripovedoval, mi niso verjeli, dokler jim tega nisem pokazal. Opozarjam, da vozle ne sme biti preveč zategnjen. S tem pa že prehajam na drugo vprašanje, ki je za alpiniste odločilnega pomena: ali lahko pride tudi v praksi do tega, da se vozle sprevrže, zdrsi in zaduši človeka.

Na to vprašanje je težko dati povsem natančen odgovor. Med plezalci, ki sem jih o tem spraševal, nisem zvedel za noben tak primer, čeprav to seveda ne dokazuje, da kaj takega ni mogoče. Pri iskanju odgovora na zastavljeno vprašanje moramo upoštevati več činiteljev, ki naj jih v kratkem omenim.

Poleg glavnega vozla napravi plezalec še dodatni zavarovalni vozle, in sicer navadno tako imenovani polvozle. Polvozle, ki je narisane na naših slikah, lahko zavre proces sprevračanja le tedaj, če se nahaja tik ob glavnem vozlu. Če je oddaljen od njega več kot 2 cm, že ne vpliva več na sprevračanje. Zato je bolj priporočljivo, da s koncem napravimo zavarovalni vozle okrog tistega dela vrvi, ki teče okrog pasu ali ki drži k soplezalcu.

Velja pravilo, da se vozle tem težje sprevrže (ali razvozlja), čim bolj je zategnjen in obratno. Sodim, da v praksi še ni prišlo do sprevračanja prav zaradi tega, ker vsak plezalec temeljito zategne vozle, preden mu zaupa svoje življenje. Seveda je tudi padcev malo. Normalno, močno zategnjen vozle se težko sprevrže ali pa se proces sprevračanja izvrši le delno (sl. 2). Pri izredno močnem potegu (globokem padcu) se lahko tudi povsem sprevrže, vendar je sposobnost drsenja novega kovbojskega vozla zelo majhna ali pa celo enaka ničli. Končno pa bi moralo biti drsenje precejšnje in bi se morala vrv močno zadržniti okrog telesa, da bi človeka zadušilo ali ga drugače poškodovalo.

Na drsenje v dokajšnji meri vpliva tudi smer padca in različna obremenitev levega in desnega dela zanke. Če bi se vozle idealno sprevrgel, bi razpadel celoten proces v dva dela. V prvem bi morala delovati sila na desni del zanke (na sliki del zanke desno od vozla), kajti prav poteg v tej smeri povzroči, da se vozle sprevrže. V drugem delu mora delovati sila na del zanke levo od vozla, ker to povzroči, da vozle drsi in se zadrigne. V praksi bo seveda proces povezan in se bo izvršil v trenutku, ko bo sila padca zadostna, da premaga trenje. Če bi bile plezalne vrvi tako gladke kot ribiški laks, bi prišlo pri vsakem padcu do tega, da bi se vozle sprevrgel in zadržnil. Važen činitelj je torej tudi trenje. Pripominjam še, da je plezalna vrv čisto tako trda, da tudi s precejšnjo močjo ni mogoče vozla toliko zategniti, da bi se vozle nikakor ne mogel sprevreči.

Iz povedanega lahko ugotovimo sledeče:

Praktična možnost, da se sprevrže, je odvisna v največji meri od tega, kako močno je vozec zategnjen in od sile, ki deluje na vrh (od globine padca).

Možnost, da se zadrgne, je tem večja, čim slabše je vozec zategnjen in čim večja je sila padca.

Tudi v praksi ni mogoče povsem izključiti, da bi se vozec sprevrgel in event. tudi zdrsel.

Po dosedanjih opazovanjih in poskusih ne morem postaviti končne trditve, da utegne uporaba tega vozla povzročiti tudi zadušitev. Za zdaj to tudi ni potrebno, kajti moj namen je opozoriti, da signalni vozec ni absolutno varen. Človek nerad tvega svoje življenje po nepotrebnem in menim, da je bolj pametno uporabljati samo trdne vozle, ki se ne sprevračajo. Taki pa k sreči obstajajo. Omenim naj predvsem vodniški vozec, mrtvi vozec in vozec na zadrgo. Zadnji je v ozki sorodstveni zvezi z mrtvim vozlom, ki je starejši in v svetu splošno poznan. Za dvojni vodniški vozec in vozec srednjega moža (Keršičev srednji dvojni ladijski vozec) o tem nisem povsem prepričan. Zlasti zadnji lahko zdrsi, če je zavezan v obliki, ki je narisana v Plezalni tehniki in ga uporablja srednji v navezi.

Ob koncu moram še pojasniti, zakaj rabim izraz »signalni vozec«. V nemški literaturi sem našel zanj ime »Diebsknoten«. Z njim zavežemo nahrbtnik, ki ga pustimo v koči, kadar gremo na vrh. Ko se vrnemo v koč, nam ta vozec signalizira, če je kdo med našo odsotnostjo odvezal nahrbtnik. Povprečen človek pozna le malo vozlov in če se tega ne bo posebej naučil, ga prav verjetno ne bo znal zavezati zanj. Najbrž ga bo zamenjal z ambulantnim vozlom, razloček med obema pa je znan le dobremu poznavalcu vozlov.

Mitja Šarabon:

SMRT V GORAH

*Zaplezel se je v steni. Brez glasu
iskal duha strminam ravnovesje
čez ravnodušnost skal in molk preves je,
da bi prišel do vrha, do miru.*

*In je zablodil z duhom in z rokami
v krušljivost misli, stene in stojišč,
v odgovorov privid in v dvom križišč —
in sanjal ogenj sonca nad gorami.*

*In potemnel je čas in duh in vid.
Drhteči prsti so se razklenili,
telo drselo je čez zadnji zid*

*in duh ni več dojel poslednje rane.
Sijalo sonce je na črne vrane,
ko so s krvavim truplom se gostili.*

Lilijana Avčin:

SREČANJE S TENZINGOM

ladno je velo od Ženevskega jezera, ko sva se prve dni letošnjega čudnega poletja vračala z obiska pri Raymondu Lambertu.

Še polna vtisov od razgovora z neumičljivim Himalajcem, junakom švicarske knjige o Mt. Everestu, sva sprehajajoč se po živahnih ženevskih ulicah izmenjavala misli: kako skromno živi s svojo staro mamico v petem nadstropju velike hiše v bližini jezera ta simpatični hrust, ki ga občudujejo planinci vsega sveta. Kar v nesoglasju je bila njegova širokopleča postava s tisto tesno sobico, prepolno starinskega rezljanega pohištva, obloženega z vezanimi prtički, spominki in raznimi fotografijami: na častnem mestu stoji Tenzingova. Še mi je zvenel v ušesih možati, globoki glas, ki je prešel že v pravo godrnjanje Medveda (to ime so mu vzdeli njegovi hribovski prijatelji in enako nato še šerpe, ne da bi vedeli, da prav isto že ima), ko je pripovedoval o nezdravih odnosih med »vladajočimi« planinskimi krogi v tamošnji centrali in aktivnimi, a ne poljubni samovoljni komandi centrale in njenih boncev pokornimi provincialisti Ženevčani. »Des vendeurs des boîtes!«* je renčal Lambert in povedal, da bodo bližnjo švicarsko-francosko ekspedicijo na Gaurizankar finansirali izključno samo Francozi, ker pač med merodajnimi Švicarji ni razumevanja zanjo in zanje. Udeležil se je bo tudi Tenzing, kar pa da je zazdaj še skrivnost. »Saj res,« sem kar planila, »kje pa je sedaj?« »I kje? V Ženevi! Še sinoči je večerjal tule pri meni.« Vroči želji, ki se je ob tem zbudila, sva sedaj, ko sva bila sama, glasno dala duška. Ali ni že kar krivica in škandal, da se planinca potikava po istem mestu kot on, pa ga vendar ne bova videla?

Hodila sva po eni glavnih ulic, kjer ne veš, kam bi obrnil glavo, da ti ne bi ušla nobena razkošnih izložb mesta, ki ima najvišji standard v Evropi, če ne na svetu sploh. Zamikala so me široko odprta vrata »Les grandes passages«, velike trgovske hiše, kakršnih je dovolj po velemestih, kjer moreš kupiti od šivanke do pralnega stroja vse, kar potrebuješ, in kjer — česar mi pri nas ne poznamo — lahko tudi za majhen denar opraviš nakup, ki se ga boš še mesece veselil. Franco, ki za taka ogledovanja, če nimaš prebite pare v žepu, nima nobenega smisla, se je le nerad vdal. Pa je bil kmalu odškodovan za svojo potrpežljivost z ženskimi muhami.

Ogledovala sva usnjene izdelke — niti bosanskih copat ni manjkalo med njimi — ko mi obstane pogled na slokem Azijcu, ki se mi zdi čudno znan. Kot izgubljen stoji sredi vse te pisane robe, nagrmadene na prodajnih pultih, z očmi uprt nekam daleč preko

* Kramarji s konzervnimi škatlami.

vsega tega. Vseh barv ljudi srečujem v teh dnevih ženevske politične konference. A kje sem že videla ta obraz? Za hip pomislim. In že je ozadje tu, pravo ozadje za to samotno postavo: strme, brezdanje soteske, siva, brezkončna melišča, raztreskani ledeniki, nebotični vrhovi. »Tenzing, Francè, Tenzing,« sem razburjena stresla moža za rokav. »Beži no, saj se motiš!« Res, nekam višji je videti kot na fotografijah, ampak najbrž zato, ker ima vedno to smolo, da stoji poleg kakšnega silaka, kot je Lambert, ali dolgopetca, kot je Hillary. Pa tako suh in kot da bi bil bolan! Je tudi njemu Himalaja vtisnila svoj pečat? »Res je pravi!« je tu vzkliknil Francè, ko je ugledal njegovega spremljevalca, katerega je nedavno spoznal. Bil je to Dittert, član švicarske odprave na Mt. Everest l. 1952, ubogi Dittert, ki je plačal račun za svoja nepozabna doživetja, združena z nečloveškimi napori — s tuberkulozo.

Seveda sva takoj vedela, da bova Tenzinga nagovorila, a lotila sva se tega bolj nerodno in bolj vznemirjena, kot bi šlo za ne vem kakšno visoko osebnost. Končno, v čem je pravzaprav visokost raznih osebnosti? K sreči je pomagal Dittert. France je povedal, da pravkar prihajava od Lamberta, kjer sva izvedela, da se »najvišji mož sveta« mudi v Ženevi. Ko je čul prijateljevo ime, se je obličje Tibetanca razjasnilo in z njega je zasijal tisti široki, pristrčni, odkriti nasme, ki ga poznamo z vseh fotografij. Na Francetovo vprašanje, ali je prejel njegove dereze, za svojo alpinistično šolo v Dardžilingu, je to v jasni angleščini veselo potrdil in pristavil, da jih s pridom uporablja. »Pridite o priliki pogledat še k nam v Jugoslavijo!« sem ga nagovorila tudi jaz. »Srčno rad!« je odvrnil. »Ali pa vi v Himalajo.« Bo res kdaj kaj takega mogoče tudi za naše slovenske alpiniste?

Precej presenečeno sem pogledala, ko sem videla, da mu Francè, ki se ni nikoli prišteval med lovce na podpise, moli svojo vizitko s prošnjo zanj. Kakemu kralju bi je gotovo ne! Z zagotovitvijo, da ima pri nas nebroj iskrenih občudovalcev, ki bi ga nadvse radi videli, sva se poslovila od moža, ki ne ogrinja svojega srca v sedem in še več tančic, kot to delamo mi Evropci, ampak ga nosi na dlani in njegov zaupljivi nasmešek govori: »Sprejmi ga, tvoje je, če si ga vreden in če bi ga rad!«

Ne vem, kako in kaj, ampak tistega večera v Ženevi sva bila močno židane volje in mondeni vrvež okoli naju je izgubil ves lesk in mik ob dotiku s samo Himalajo, ki sva ga doživela po srečnem naključju.

KRONIKA PD RADOVLJICA 1895—1955

(Nadaljevanje)

Pokojni botanik Rajko Justin ga je celo dolžil, da je zanesel iz Pirenejev kot do tedaj edino znanem najdišču na Begunjščico tisto redko violo cornuto, ki jo je na Begunjščici odkril prof. Alfonz Paulin (PV 1902). Kolikor je meni znano, Roblek v Pirenejih ni bil. Poleg tega si je Roblek postavil spomenik, ki je edinstven v zgodovini našega planinstva, o čemur bo govor kasneje.

Gradbena delavnost v tej dobi je bila izredno obsežna, ob malih lastnih sredstvih in skromnih podporah države in naših denarnih zavodov naravnost čudovita. Že pripravljani odbor je začel graditi Vodnikovo kočo, ki je bila izročena prometu z otvoritvijo 19. VIII. 1895, torej komaj pet mesecev po ustanovnem občnem zboru. Otvoritve koč so bile takrat nekaka nacionalna demonstracija in poročila pravijo, da

»je goste pozdravilo streljanje topičev v Boh. Bistrici in Srednji vasi, da je kočo blagoslovil tedanji kaplan v Sr. vasi Piber ob udeležbi 45 turistov.«

Iz društvene bilance za leto 1895 je razvidno, da je koča stala 620 goldinarjev, za njeno notranjo opremo pa je bilo porabljenih 105 gld.¹

Bila pa je to druga koča SPD sploh, ker je edino Osrednje društvo postavilo preje Orožnovo kočo na Črni prsti. Stala pa ni na današnjem mestu temveč prav spodaj na planini Velo polje. Pot skozi Bohinj na Triglav je bila ena izmed glavnih in prav pogosto uporabljenih, ker je veljala za najlažjo. Nemcem je bila nova koča v veliko spodtiko, ker je bila prva pod Triglavom v slovenskih rokah. Imeli so jo za izzivanje; bila pa je še več. Vilfan in Roblek sta napadla Nemce v Julijskih Alpah frontalno z juga, Aljaž pa je leto kasneje s Kredarico vdrl naravnost v nemško linijo Mariatheresien-Deschmannhütte. Nemška »posest« Triglava je bila torej po uvidevnosti funkcionarjev podružnice najprej od juga napadena in potem s pomočjo Aljaža od severa za vedno razbita. Tega so se Nemci hitro zavedeli, bridko so čutili izgubo in iskali priložnosti za napad v javnosti. Povod je bil kmalu podan. Dne 26. VIII. 1899 se je ponesrečila 54-letna učiteljica Johanna Stein z Dunaja, ko je hotela preko Ponc

¹ V Avstriji je veljala tedaj goldinarska valuta, ki jo je 1900 nadomestila zlata krona. Za gld srebrne veljave, ki zaradi ogromnega padca vrednosti srebra ni mogla več veljati kot podlaga, so dali dve zlati kroni. Po čl. III. zak. z dne 2. VIII. 1892. drž. zak. št. 176, je šlo na en kg čistega zlata 3280 K. Zakon je stopil v veljavo 1. I. 1900. Dejansko so krožili zlati kovanci po 10 in 20 K. Izginili so iz prometa ob »bosanski krizi« 1908. Kdor ve za današnjo ceno čistega zlata, si bo vrednost krone in goldinarja lahko izračunal. — Napram drugim valutam je veljala naslednja relacija: USA — 5 K, rubelj — 3 K, marka — 1.20 K, šv. in franc. frank, lira, dinar — 0.96 K.

Dr. Vilfan z družino

Mag. pharm. Hugon Roblek

h Klanškim jezerom. Glede na ta dogodek so prinesle Mitteilungen des österr. und deutschen Alpenvereines v številki 17. z dne 15. IX. 1899 naslednje poročilo:

»... Rešilna postaja (sc. Kranjske sekcije AV) je bila o nesreči obveščena šele 28. VIII., nakar sta vodja postaje Anton Ječminek in ... Otto Fischer z uporabo prihodnjega vlaka prispela v Rateče ob treh popoldne. Med tem je bila ncka v Ratečah pripravljena ekspedicija ravno na tem, da spravi zjutraj istega dne ponesrečenko v dolino. Ko sledimo običaju, da je treba pri alpskih nezgodah napraviti zaključke, ki utegnejo pripomoči do njih utesnitve, moramo ugotoviti naslednje: Ponesrečenka, 54-letna dama, ki je bila najbrž zelo nervozna ... bi najbrže ne bila šla na oddaljeno, redko obiskano Ponco, če bi je k temu ne bila zapeljala markacija, katero je z društveno planinskega stališča komaj odobravati. Markacija se namreč konča na vrhu grebena, ne pa na kakem izrazitem vrhu (Velika Ponca leži namreč precej daleč severno), ne označuje torej nikakega prehoda ali vrhunski vzpon v celoti. Spada med veliko število onih od neizkušenih rok pod firmo Slov. plan. društva izvršenih markacij, pri katerih se zastoj vprašujemo po njih potrebi, kakor tudi po oni strokovnosti, ki naj bi bila lastna vodstvom planinskih društev... Rešilna postaja AV v Ljubljani je bila obveščena šele potem, ko iz bliže ležeče Radovljice, ki je bila dan preje obveščena, ni došel noben zastopnik v Belo peč. Zato so se reševalna dela vršila brez strokovnega vodstva in truplo je bilo na več mestih vrženo navzdol... ko pa je truplo dospelo v Rateče, je hitro posegel vmes zastopnik SPD... in javnost je bila po dnevnem časopisju podučena o zaslugah tega društva. Taka nova vrsta planinske reklame...«

PV poroča o tej nesreči med drugim, da je Radovljiška podružnica organizirala po načelniku Robleku rešilno odpravo sedmih mož. Vse stroške vodnikov, pogrebne stroške pa je prevzela rateška občina. Ni res, da markacija ne drži do nobenega vrha, ko pa pelje na vrh Srednje Ponce. Podružnica je takoj, ko je dne 27. VIII. izvedela o nesreči, poslala kolesarja z denarjem in navodili. Še istega večera so člani sestavili odpravo pod vodstvom učitelja Vrščaja. Zavračajo se tudi druge trditve zlasti o premetavanju trupla. V tem

Foto F. Premru

Vodnikova koča 1925

smislu je poslalo SPD listu popravek po § 19 takratnega avstr. tiskovnega zakona, ki ga je list sicer moral priobčiti, dodal pa je zopet zelo strupen komentar. Neupravičenost nemškega poročila je ovrgla pokojničina sestra Fani Stein v Neue Freie Presse na Dunaju dne 22. IX. 1899, kjer je izrekla javno zahvalo SPD in njenemu načelniku Robleku, ker je društvo prevzelo reševalne stroške, ne da bi bilo zahtevalo povračilo. Podružnica je nabirala prispevke za spomenik in ga postavila 1899 na rateškem pokopališču z napisom: Prijateljici in sotrudnici v hvaležen spomin — SPD Radovljica. Stroški za spomenik so znašali 170 K, nabralo se je 126 K, ostalo pa je dalo društvo iz svojega.

Pa to ni bila prva nesreča v okolišu podružnice. Dne 6. VIII. 1895 se je pri trganju planik ponesrečil na Črni prsti Fran Goričnik. Pri iskanju trupla sta pomagala Lj. Stiasny in Mijo Grobotek, podružnica pa je položila na njegovo krsto »prelep venec«.

Kako je gradnja Vodnikove koče razjarila Nemce in kako so ji hoteli odvzeti njen pomen, je razvidno iz nadaljnjega poteka dogodkov, ki pa se niso odigrali v tisku, pač pa na mestu samem. Kako so intrigirali okrog Aljaževega stolpa in Kredarice, je opisal že Mlakar.

Zavetišče v Planici. Zraven župnik Josip Lavtižar

Tukaj pa kake »pravne« podlage le niso mogli najti. Ker je vpis nemških gostov v spominski knjigi Vodnikove kočje navzlic vsej nasprotni propagandi naraščal, so se izognili planini Velo polje, kjer je tedaj koča stala, zgradili višje gori novo, zelo lepo izpeljano pot in jo imenovali Deutscher Weg. SPD je reagiralo na originalen način: Enostavno je preneslo kočjo s planine višje gor tik ob novo pot, kjer stoji še danes. To se je zgodilo 1910. Prenos kočje je organiziralo in izvedlo vsekakor Osrednje društvo, v čigar upravo je kočja nato prešla, ker se v bilancah podružnice od tedaj več ne omenja. Pod kakimi pogoji in po kakšnem dogovoru se je to zgodilo, tudi v arhivu SPD ni najti vira. Tako stoji danes ta kočja kot najstarejša kočja SPD sploh — prej postavljena Orožnova kočja na Črni prsti je med okupacijo pogorela — ki je prestala vse vojne in naravne viharje kot živ dokaz, kako skromne so bile zahteve tedanjega našega planinca. Lepo, spoštljivo in s kulturnega stališča zelo umestno bi bilo, da se ohrani še naprej kot nekak muzejski komad tudi v primeru, če bi se gradila nova kočja.

Kot druga postojanka je bila najavljena kočja na Rodici v Bohinju. Podružnica je najbrže predelala kako pastirsko kočjo in uredila v njej prostor z 8 ležišči in prostorom za vodnike. Ve se le, da je bila otvorena 1. VIII. 1899 in opuščena leta 1906.

Leto 1899 je bilo zelo plodovito, kajti PV poroča, da se »gradi v lepi dolini Planici kočica za sprejem turistov zaradi prizadevanja

Udeleženci otvoritve zavetišča v Planici 3. IX. 1899
 × Hugon Roblek, ×× Josip Lavtižar

g. župnika Lavtižarja prav ob vznožju Ponce.« Lavtižar je seveda videl dejanje in nehanje soseda Aljaža, hotel je biti nekak njegov konkurent s svojo Planico, ki po njegovem mnenju ni zaostajala za Aljaževimi Vratmi. Ampak Lavtižar ni bil rezolutni Aljaž in kot mehka duša velikim poslovnim zadevam ni bil kos. Bil je nekak slovenski globetrotter, saj je obhodil in popisal veliko sveta (knjige Pri južnih Slovanih, Pri severnih Slovanih, pisal je zgodovinske črtice in povesti). Pod njegovim vodstvom in ob sodelovanju rateškega gospodarskega odbora - rateške agrarne skupnosti je bilo zgrajeno zelo skromno in zelo majhno zavetišče pod okriljem SPD, vidno tudi zunaj opremljeno z emblemom SPD in po podružnici slovesno izročeno prometu 3. IX. 1899. Lavtižar je bil od 1902 dalje celo ustanovni član podružnice. — V Planico Ratečani tedanje čase sploh niso hodili pozimi. Ne ve se natančno, ali je vzel to tretjo postojanko plaz v zimi 1903 ali 1904, vsekakor pa najbrže v zimi 1903/1904, ker se spominska knjiga konča z letom 1903.

(Dalje sledi)

Vlado Fajgelj:

NA SAMOTNEM VRHU

reživljam čudovito lepo nedeljsko popoldne na Ojstrici. Nikogar ni bilo v koči, pa sem se sam napotil na vrh z namenom, da počakam na sončni zahod. Nebo je bilo jasno — brez oblčka in vlage je bilo ravno dovolj, da se je obetalo lepo sončno slovo.

Nehote sem se vprašal, zakaj sem danes sredi pisanih jesenskih barv, sredi zaplat novega snega po poličkah, sredi mavričnih barv, zakaj sem sredi te redke lepote — sam? Kje so tovariši, s katerimi sem sredi poletja zabijal kline, kje so mladi fantje iz plezalnih šol in zimskih tečajev, kje so alpinisti, ki jih vidim na alpinističnih sestankih?

Pred očmi mi bliskajo prizori s sestankov, prizori iz zbora načelnikov, iz zbora alpinistov, v ušesih mi zašume besede posameznikov... Saj res, kaj neki bi delali tukaj? Saj to ni alpinističen čin, saj tu ni problema, mar se ne zavedaš, da je prvi sneg zalil oprimke — poletna sezona je končana!

Če pojmujeemo alpinizem kot udejstvovanje v gorah — v Alpah — z namenom, da spoznamo njih prirodo in sebe — svoje duševne in telesne zmožnosti, potem ti ugovori odpadejo. S takšnim nazorom je nujno povezano udejstvovanje v vseh letnih časih, ob vsakih vremenskih razmerah, kajti vsak mesec — vsak dan — celo vsaka ura je v gorah drugačna; različne razmere pa terjajo različno tehniko, različen odnos in različno udejstvovanje. Alpinizem v tem širokem — vsestranskem smislu terja primerno zimsko in letno plezalno tehniko, smisel za prirodo, za opazovanje, terja sistematično udejstvovanje vse leto, terja določeno stopnjo prirodne inteligence. Na drugi strani alpinizem v takšni obliki tudi nudi človeku mnogo več kot sicer.

Danes povečini razširjeno pojmovanje pa je vsebino alpinizma zožilo na vsebino plezilstva. Alpinist — član je, kdor prepleza samostojno III. stopnjo in ga odsek sprejme na svojem sestanku... Dober alpinist je, kdor prepleza čim več težkih smeri (V. in VI. st.) v čim krajšem času, pod čim slabšimi pogoji, z minimalno uporabo klinov. Vrednost alpinista torej dobimo, če število plezalnih smeri pomnožimo s koeficientom povprečne težavnostne stopnje in številom klinov in delimo s številom plezalnih ur. Lepa formula, kaj? Kako bi tudi sicer, če po vzorcu športnih metod sestavljamo rang-listo alpinistov, če moramo sestaviti reprezentanco vrhunskih alpinistov! Toda če že ne gre drugače pri problemih vrhunskih alpinistov, pri ekspedicijah, potem nedvomno teh idej ali bolje teh metod ne bi smeli vnašati med vse alpiniste, v vsak odsek, v miselnost vsakega novince.

Po današnji alpinistični vzgoji dobi vsak novinec pri nas z redkimi izjemami vtis, da gre pri alpinizmu samo za to, da preplezaš

čim težjo steno. S tem si napravil alpinističen čin, ki ga je vredno kot znamko shraniti v kroniko odseka. Ti čini ti pomagajo, da postaneš član, da bo s tabo hotel plezati tudi starejši ali boljši plezalec, da se piše o tebi po časopisih, da zagledaš tuje gore — skratka, da si slaven alpinist. Za to bi bilo edino primerno ime — plezalstvo kot športna panoga zase. Alpinizem pa poleg tega vključuje turno smučanje in z njim zvezane zimske pristope na vrhove, v stene, vključuje opazovanje narave in sebe ter ima pri vsem tem tudi nekaj raziskovalnega, znanstvenega v sebi. Predvsem pa se mi zdi, da alpinizem ne vrednoti dejanja po težavnosti, ampak po doživetju.

Težavnostne stopnje so nedvomno pripravna reč za medsebojno sporazumevanje alpinistov. Pripomorejo nam, da si hitro in enostavno predstavljamo, na kakšne fizične težave bomo naleteli. Toda v današnjem odnosu do alpinizma težavnostne stopnje marsikomu grenijo ture, marsikoga ponižujejo in marsikomu zapirajo pota v najlepše kotičke gora. Morda ni res? Kolikokrat se pregovarjamo o tej ali oni smeri in zamahnemo: »Ah, to je navadna trojka, ah, on pleza same četvorke,« ali celo »ah, njegove prvenstvene so sami »šodri« — tretje stopnje!« Koliko lepote je v klasičnih smereh prvoprstopnikov preko naših sten! Težavnostna stopnja ne sme biti merilo vrednosti, ampak le težavnosti! Le tedaj bomo imeli pravičen razvoj mladih alpinistov, razvoj, ki se bo skladal z duševnim in telesnim razvojem, razvoj, ki bo izključeval prehitevanje zmognosti zaradi uveljavljanja in bo pustil pozitivne sledove na telesu in miselnosti; le tako se ne bo nihče sramoval plezati lahke smeri in, kar je najvažnejše, alpinizem bi kot tak postal življenjski študij.

Če izhajamo iz ideje, da je alpinist le tisti, kdor pleza V. in VI. st., če imaš občutek, da sicer nisi enakovreden član alpinistične družbe, potem pridemo sčasoma tudi do spoznanja, da je nemogoče vse življenje biti alpinist. Saj se tudi nogometaši sčasoma poslovijo od zelenih polj, atleti zapustijo dirkalne proge in smučarji zložijo smuči. Še posebno pa velja za ekstremno plezanje, da mu je človek kos le v razmeroma (povprečno vzeto) kratki dobi. Alpinizem v svojem širokem in po mojem edino pravilnem smislu, pa ne samo nudi, ampak naravnost terja vso življenjsko dobo — od mladostnega poleta do starejše preudarnosti, je študij, ki ga le redki dejansko končajo. Čopov Joža opravlja višje izpite, nešteto pa jih je omahnilo — fizično ali duševno — ne pod težo let ali ohromelih nog, ampak pod težo napačnih idej in zgrešene taktike.

Napačnih idej v tem smislu, da so v prvih letih polni življenjske sile videli edini smisel v V. in VI. stopnji, videli edini smisel v ekstremnih težavah, ki jim kasneje niso bili več kos. Zato so izgubili smisel in odnehali. Primerov pri nas ni treba iskati in jih bo še nešteto, če se odnos ne bo spremenil.

Zgrešena taktika v bistvu izvira iz napačnih idej tako, da se v prvih letih pretirava, preskakuje razvoj zaradi uveljavljanja, kon-

kurence, večjega deleža klinov, za udeležbo v inozemstvu, kar vse pripelje do nesreč, poškodb, trajnih negativnih posledic na telesu in v miselnosti. Nekdaj navdušeni alpinist postane njegov vneta nasprotnik — celo vodja nevednih laičnih nasprotnikov kot žrtev tega »zla« — v bistvu kot žrtev napačne ideje!

Zato so le redki, ki zmorejo ta življenjski študij, zato ni pravičnega prenosa tradicij od starejših na mlajše, zlasti še zato ne, ker nam je vojna vzela precej že sicer kratkih generacij.

Toda to bi se mimogrede premostilo, če bi se dejansko zavedali, kaj nam nudi široko pojmovani alpinizem. Prva že na zunaj vidna pozitivna stvar bi bila ta, da bi z manjšimi zahtevami po specialnih plezalskih talentih odprli večje možnosti za širši krog ljudi, ki bi sicer z lahkoto obvladali zimsko tehniko v snegu in recimo ledu in poletno do V. stopnje, to je v glavnem III. in IV. stopnjo. Ni naključje, da so naši najboljši alpinisti - plezalci domala vsi študentje. To nam zgovorno priča, da najtežavnejše smeri poleg vseh ostalih faktorjev terjajo tudi dovolj časa za trening, kar nedvomno niti časovno niti materialno ne more biti dano vsem delovnim ljudem. Zlasti čas je tu poleg bližine hribov osnovnega pomena in upam si trditi, da je udejstvovanje v vrhunski alpinistiki mimo talenta omogočeno vsaki normalno razviti osebi, ki ima dovolj časa za trening. Toda ker tega polno zaposlen človek nima, vidi pa v vrhunskem alpinizmu, o katerem se v časopisih edinole piše, edini cilj alpinizma sploh — zato imamo danes stanje, kakršno je. Z drugačnim pojmovanjem alpinizma pa bi dobili širše družbe z zdravimi idejami, brez zavisti in pretehtavanja osebe po težavnostnih smereh, ampak z visoko razvitimi zdravimi tovariškimi odnosi, z bogato vsebino sestavkov poljudnoznanstvenega značaja, z bogato vsebino skupnih in individualnih akcij, ki bi imele tudi opazovalno komponento lepo združeno s športnim momentom. Tu se nam še odpira ena od najvažnejših potez alpinističnega udejstvovanja — namreč zbiranje dragocenih znanstvenih podatkov. Kajti alpinist more priti marsikam, kamor ne more vsakdo. Lahko izmeri višino marsikakega roba, lahko pregleda marsikatero votlino sredi stene, lahko mu je znan ves sistem plazov v njemu najbližjem okolišu. Morda je ravno to slednje eno najzahtevnejših oblik »raziskovanja«, ki čaka naše alpiniste. Pa to le mimogrede. Alpinist lahko najprej opazi pokvarjeno zavarovano pot, lahko že v zimskem času opazuje, kateri faktorji najbolj rušijo steze, kje bi napravili novo pot, kje bi najprimerneje postavili kočo. S tem bi alpinizem dobil svojo praktično komponento, ki mu jo ravno v današnjem času pod izrazom parazita v društvu največkrat odrekajo. To bi še prav posebno prišlo do izraza sedaj, ko postavljamo prve zidane zimske markacije, pri čemer običajni markacisti, ki obiskujejo gore le v letnem času, sploh odpovedo. Vse to bi bila široka osnova alpinizma, njegova prva stopnja v vzgoji novincev in delno sredstvo za družabno krepitev alpinističnih odsekov, za njihov moralni dvig in intelektualno vsebino. Iz te široke dejavnosti, iz teh

širokih ciljev bi nujno že samo po sebi zavzemalo plezalstvo višek alpinističnega udejstvovanja, kulminacijo doživetja — krono uspehov. Toda samo to — ne pa edini samemu sebi namen! Tako bi oživele naše kože tudi ob jesenskih in spomladanskih nedeljah, s smučmi bi bile preprečene naše samotne kmetije, planine, tihe krnice brez težkih sten, plazovite grape bi bile dodobra raziskane, turno smučanje bi lahko uredilo svoje dragocene vrednote, s pravilnimi odnosi bi se vstopalo v steno.

Rezultat vsega tega bi končno bil, da mladi alpinist ne bi nikoli izgubil smisla za gore. Ko ne bi bil več zmožen V. in VI. stopnje, bi našel globok smisel v lažjih in zato nič »manj vrednih« smereh, v vzgoji mlajših, v zbiranju izkušenj iz različnih prej omenjenih področij in naši vzgojni napor bi dosegli mnogo boljše uspehe.

Saj res, saj imamo tečaje, plezalne šole ... Toda kje so rezultati? Od 15 v plezalni šoli ostane v AO eden, v najboljšem primeru dva. Od dvajsetih v tečaju srečaš drugo leto največ 5 ljudi; in to so seveda sami zimski tečaji, ko se kot volkovi v gozdovih tudi alpinisti nekoliko bolj združimo v krдела, medtem ko je poleti »res škoda dragocenega časa za III. in IV. st. pa še z novinci!«

Brez ovinkov si upam trditi, da so plezalne šole v takšni obliki, kot se pri nas povečini izvajajo, popolnoma odveč, da se milo izrazim o njihovi škodljivosti za napredek našega alpinizma. S predavanji o zgodovini alpinizma, ki obsegajo v glavnem vrsto imen in letnic naših najzaslužnejših mož in organizacij — pa brez vsakih idej, s predavanji o nesrečah v gorah in o težavnostnih stopnjah ter z enomesečnim nabijanjem klinov ter vlačanjem novincev preko 30-metrskih sten ne bomo povečali naraščaja. Primeri, ko najdemo v plezalnih šolah prve dni vrsto mladih, nadobudnih, a plašnih mladeničev, od katerih nekateri še sploh niso bili v gorah (!), ki jih pa pretežka proga šole dokončno odbije od plezanja — takšni primeri niso redki. Spominjam se vrste mladeničev, ki so nedolžno zanihali med Plesiščem in Malim Turncem pod Grmado, ki so prvič zdrknili iz Male skalice in, ker še niso videli gora, jih drugi dan ni bilo več. Našli so se celo tovariši, ki so temu pritrjevali, češ saj je prav tako, kam bi pa prišli, če bi vsi ostali!

Kam bi prišli? Ob pravilni vzgoji bi prišli do tega, da bi postali močan steber planinstva, ne njegov parazit, postali bi del splošnega udejstvovanja mladine — ne pa le ozkega kroga, ob sestavljanju ekspedicij bi imeli na razpolago široko izbiro najrazličnejših strokovnjakov-alpinistov mimo ekstremnih tehnikov plezanja in še celo vrsto prej omenjenih vrednot alpinizma bi lahko črpali iz številnejšega članstva. Toda to se ne da vzbuditi v plezalni šoli ali na tečaju. Kdor koli je opazoval ali imel posla s plezalnimi tečaji ali šolami, je moral uvideti, da so vsaj delno uspevali tisti, ki so že bili v gorah, ki so že imeli vsaj v grobem razčiščene pojme o težavah, smislu, morda o idejah vsega početja; skratka, pokazalo se je, da največ pridobi — ali izgubi — lahko novinec ob osebnem stiku s starejšim alpinistom, z vzornikom med starejšimi. Zato bi se moral

zavedati vsak alpinist - član, da je učitelj in vzornik mlajšim z vsakim svojim početjem, da je odgovoren za njih zgrešene ideje in morda njihove tragične posledice. V vsakega novinca se je treba poglobiti, mu dati pravičen smisel, spoznati njegove hibe in jih znati pravilno prikazati z globokim smislom za prijeten tovariški odnos.

Že vidim, kako je ob svitu petrolejke zbrana pisana družbica ob taroku, kako starejši pripoveduje o svoji zadnji prvenstveni, kako dva mlajša študirata svojo jutrišnjo turo in sprašujeta po nadrobnostih, kako se zložno razpredajo naveze po smereh v stenah, kako na koncu vsi zapojejo tisto: »Mi vrhov smo gospodarji...!« Že vidim v siju zahajajočega sonca ob sebi zanesljivega tovariša - gornika, zagorelega v obraz, z umazano vetrovko in starim klobukom, z raskavimi rokami in prijetnim nasmeškom na ustih, z bistrim pogledom zreva v daljavo, v neraziskan svet, poln prirodnih lepot in skrivnosti. Delava načrte in tehtava možnosti. Polna duševne in telesne energije sva kot dva mlada razigrana gamsa in vrsto sebi podobnih tovarišev imava v koči. Toda joj, kje sem, kam sem zašel?

Sonce tone in krvavo rdeča barva bo kmalu na višku. Ne vem, zakaj mi je sončni zahod ljubši od vzhoda. Nekaj simboličnega vidim v tem. Morda je to simbol propada dobrih človeških misli, veličastnih idej, morda simbol zahajajoče mladosti, simbol propada mojih svetlih idealov? Počakaj sonce, počakaj še za hip! Morda še kdo pride tu po južnem grebenu (ki je samo na enem mestu III. stopnje!), morda iz vzhoda po razglednem Kocbekovem grebenu. Počakaj sonce, morda si še kdo ogleduje greben Ojstrica - Planjava in se pripravlja za zimsko turo, morda še kdo pride po popravljeni Kopinškovi poti. Saj poti je ogromno. Sonce pa tone, neusmiljeno tone in zaide...

Jernej Roj:

MOJA PESEM

*Jaz sem samorastni bor.
Moje seme je padlo na skalo.
Vzklilo je in je razgnalo
granit. Moja rast je upor.*

*Moja krošnja je himnični zbor
— divjih vetrov je godalo.
Moja krošnja ne roma na tnalo.
Moj obstoj je večni napor.*

*Vejevje klestijo mi strele,
ožgana mestoma je moja skorja,
globoke rane hudi mraz zaseka,
zaceli s smolo sončna jih pripeka.*

*V daljave zrem čez vrh obzorja,
dokler ne bodo se moči izpele.*

France Habe:

NAŠ VISOKOGORSKI KRAS VABI ALPINISTE H GLOBINSKI ALPINISTIKI

Gorski velikani Julijskih in Savinjskih Alp so vzgojili vrsto neustrašenih, drznih plezalcev, ki jih ni ustavil noben prepad in nobena še tako divja stena. Domačih plezalnih problemov že skoraj več ni, iščemo jih že na tujih tleh. Prav na te drzne osvajalce težko dosegljivih, skoraj nedostopnih navpičnih sten in razov se obračam z željo, da bi jim pokazal še en, doslej nerešen problem, pri katerem igra prav tako plezalna tehnika zelo veliko vlogo. Ta problem ni nič drugega kot raziskovanje globokih brezen in prepadov v našem visokogorskem svetu. Marsikdo, ki zahaja v naše visoke gore, bi me prav začudeno pogledal, če bi mu začel dokazovati, da imamo tudi v našem visokogorskem svetu kras z vsemi značilnostmi razen kraških polj, da se skriva v planotah visokih Alp nešteto globokih prepadov in brezen.

Le redke planince je še pred sto leti zanesla pot na kras, še redkeje pa so se našli pogumni raziskovalci, ki so si upali z baklo v rokah prodreti v podzemeljski svet kraških jam. Takrat so zahajali k nam le redki tujci, ki so stikali za redkimi jamskimi živalmi ali pa so skušali zmanjšati poplave na naših kraških poljih ter iskali rešitve tega vprašanja v naših vodnih jamah. Zanimivo je dejstvo, da je prišla pobuda za raziskovanje naših jam iz vrst planincev. Tako se je že l. 1883 v Trstu pri sekciji »Küstenland« Nemško-avstrijskega društva ustanovil poseben odsek za raziskovanje jam. Istega leta pa se je tudi pri tržaškem italijanskem alpinskem društvu »Società Alpina delle Giulie« ustanovila posebna »Jamska komisija«. To je vzpodbudilo slovenske tržaške planince. Podružnica slovenskega planinskega društva v Trstu je nekaj let pred prvo svetovno vojno uredila za obisk krasno zasigano jamo Dimnice pri Slivju v severni Istri in je upravljala Divaško jamo. L. 1900 so začeli še reški planinci z raziskovanjem jam v zaledju Reke, v severni Istri in na Snežniku.

Šele v začetku 20. stoletja se je tujcem pridružila naša kulturna metropola Ljubljana, kjer so slovenski jamarji ustanovili 1910. leta Društvo za raziskovanje jam in krasa. Tudi pri nas je zraslo zanimanje za jame iz vrst navdušenih planincev. Novo društvo je vključilo v svojo sredo planince iz kluba »Dren«. Pobudo je dal prof. Cerh, ki je posvetil vse svoje moči raziskovanju prirodnih skrivnosti. Nepremagljiva sila ga je vabila v gore in jame. Takega ga je skupaj s študenti zajel spomladi l. 1912 silen vihar na Stolu v Karavan-kih in ga pahnil v prerani grob. Tedaj so prijeli za delo v jamah navdušeni planinci: opisovalec kraških in planinskih lepot, prof. Kunaver, dolgoletni predsednik jamskega društva Michler, neugnani Kovač, pok. Bogumil Brinšek, Jože Kunaver, Maks Hrovatin, Ivan Tavčar in Lojze Tavčar, univ. prof. v Zagrebu. Vsi so izšli iz vrst naših planincev in so, čeprav brezmejno vdani našim gorskim velikanom, začeli vztrajno raziskovati naše čudovite jame z njihovimi skrivnostnimi, podzemskimi vodnimi tokovi, z bajnim bogastvom sigastega srebra in črnimi brezni, ki poženo človeku mrz v hrbet, kadar se spušča na tenki žici močnega vitlja v neznane globine podzemlja.

Marsikdo bi se vprašal, kaj je pognalo naše planince, osvajalce s soncem obsijanih strmih sten v globoko podzemlje? Oba, planinca in jamarja, družiti ista drzna želja, premagati prepadne stene, slaviti zmago nad vsemi težkimi napori, spoznati in uživati svet, ki je navadnemu zemljanu, vajenemu hoditi po izhojenih stezah, zaprt z devetimi ključavnicami.

Ko sem lansko leto obiskal s tremi slovenskimi jamarji, Barom Francijem, dr. Bohincem Valterjem in Michlerjem Ivanom najbolj znane avstrijske jame, smo spoznali, da avstrijski jamarji niso samo izvrstni planinci, temveč tudi plezalci, ki se morejo pohvaliti s številnimi prvenstvenimi plezalnimi podvigi v visokoalpskem svetu. Njihovi najstarejši jamarji so nam povedali, da se je pri njih začelo sistematično raziskovanje jam v visokogorskih predelih šele po prvi svetovni vojni, ko so izkušnje raziskovanj v naših jamah in

breznih prenesli v svoj alpski kras. Stikanje za jamami in iskanje brezen pa je bilo neprimerno težje kot pri nas. Do teh jam jih ni privedla zložna pot ali železnica. Treba je bilo pet do šest ur ali še več naporne planinske hoje, celo plezanja, da so dosegli brezna, ki so jih hoteli raziskati.

Tudi v visokih alpskih predelih je kras tam, kjer je svet sestavljen iz apnencev. Tam pade največ padavin v obliki snega, ki kemično razjeda apnenec skoraj nepretrgoma vse leto. Dve obliki kraškega reliefa sta prav posebno značilni za visokogorski kras, ostro razrezano žlebičje na večjih golih stenah, zlasti tam, kjer so obrnjene proti soncu ter se po njih odteka snežnica in pa mnogoštevilni kotlički, v katerih obleži po navadi tudi preko poletja sneg. Prav v teh kotličkih držijo pogosto razpoke globoko v notranjost in tako nastanejo včasih prav izredno globoka brezna, ki segajo iz visokogorskih kraških planot do kraških izvirov globoko spodaj v dolinskem dnu. To je tudi bistvena razlika med brezni oziroma jamami, ki držijo iz naših kraških planot do sorazmerno ne posebno globokih polj, kjer prihajajo reke ponikalnice na dan.

Že dalj časa so znana globoka visokoalpska brezna v Pirenejih. Tako so še pred dvema letoma vodilni francoski jamarji raziskali 565 m globoko orjaško brezno Pierre St. Martin, ki je terjalo smrtno žrtev, mladega jamarja Loubensa. Veliko takih globokih brezen in jam leži v visokogorskem krasu Severno-apeniških Alp, v Salzkammergutu, v Salzburških gorah in drugod. Od vseh teh je najbolj raziskano Dachsteinsko gorovje v Salzkammergutu, kjer so začeli obiskovati jame in brezna že l. 1910, ko so znani salzburški alpinisti odkrivali sedaj svetovnoznane Ledene jame, do katerih drži v višino 1600 m največja evropska žičnica z gondolo za 40 oseb. Od takrat do danes je poznanih v tem gorovju 76 jam. Kako gre tako res naporno delo počasi, pokaže statistika raziskave teh brezen, ki jo je objavil avstrijski jamski časopis »Die Höhle«. Le 31 jam je popolnoma raziskanih.

Se največ je neraziskanih globokih brezen, ker zadevajo pri tem tudi avstrijska jamska društva na neverjetne težave. Za preiskavo takih globokih brezen je treba drznih jamarjev - plezalcev. Tako so v lanskem avgustu naskočili v gorovju Ötcher v Dolnji Avstriji brezno, v celoti komaj 1700 m dolgo z orjaško globino 518 m. Brez pomoči vseh avstrijskih alpinističnih društev, državnih znanstvenih zavodov, gorske reševalne službe in še številnih podjetij in ustanov, ki so to ekspedicijo znanstveno in gmotno podprle, ne bi mogli premagati neverjetnih težav pri orjaškem breznu. Zato ne piše zastojni avstrijski jamski časopis, da bo samo raziskava podzemeljskega Dachsteina, ki pa je še sorazmerno najbolj raziskan, zaposlila še nekaj generacij, če ne bo dobila peščica drznih jamarjev pritoka iz vrst mladih in pa stalne denarne podpore javnih ustanov in države.

Kako pa je sedaj pri nas z raziskovanjem visokogorskega krasa, ali imamo tudi pri nas v naših Alpah kaj podobnega? Zanimivo označi naš visokogorski kras Melik v svoji »Sloveniji«: »Izven Dinarskega gorovja je kras najbolj razvit v Julijskih in nekoliko manj v Kamniških Alpah. Tu imamo vse, kar je tipično za kras, samo polja manjkajo; ponekod, zlasti v Bohinju, imamo predele, kakor da smo kje na dinarskem krasu, tako na primer med Vojami in Dolino Triglavskih jezer, še bolj na Komni. Jelovica in Velika Planina se ne razlikujeta od dinarskih kraških planot. V Ziljskih in Karnijskih Alpah ter Karavankah je kraških oblik malo, saj je tu manj apniških ploskev in tudi manj debele so.«

Vse to so le v glavnih črtah označeni naši visokogorski kraški predeli. Obširni so kraški pojavi, zlasti dosti je v alpskem svetu globokih brezen, pa jih do sedaj nismo prav nič ali zelo malo raziskali, tako da odpade ogromna večina nekaj nad 2000 znanih jam na Slovenskem na naš kraški svet. V kolikor so bile preiskane jame v alpskem svetu, leže te v nižjem gorskem svetu.

Marsikdo bi se vprašal, zakaj so naši slovenski jamarji do sedaj zane-marjali brezna v visokem alpskem svetu? Odgovor je jasen in leži tako rekoč na dlani. Kdo bi raziskoval brezna v visokih gorah, ko pa so se jamarjem ponujale v kraškem svetu izredno zanimive in skrivnostne vodne jame, in ko so jih pritegnile nase suhe jame z neizmernim bogastvom bleščeče srebrne sige.

Prav v začetnih letih slovenskega jamarskega udejstvovanja so člani kluba »Dren« raziskali nekaj prepadov na Kalcih. Celih 40 let so čakala visokogorska brezna na jamarje. Sele leta 1951 je predsednik Društva za raziskovanje jam Ivan Michler v svojem letnem poročilu napisal takole: »V avgustu sta odšla dva mlada jamarja v Kamniške planine pregledat teren na Malih podih pod Skuto. V šestdnevni ekskurziji sta ugotovila v delu tega zamotanega terena 11 brezen, ki sta jih samo ekstenzivno obdelala. Mlada jamarja pa sta vendar prinesla dragocene podatke, ki bodo služili kot opora za nadaljnje intenzivno raziskovanje visokogorskega krasa naših Kamniških planin. Saj je ta del naše domovine v tem pogledu še popolnoma nepreorana ledina. Mlade jamarje čaka tu še mnogo hvaležnega dela in odkritij.«

Mladi jamarji pa niso mirovali. Tudi lansko leto so v večdnevni ekskurziji raziskali večje število jam v višini okrog 2000 metrov. Prvič v zgodovini slovenskega jamarstva so bile jame raziskane v visokoalpskem svetu. Tako so prišli v eni jami do 70 m globoko, a brezno gre še globlje. Povsod je na dnu teh jam in brezen sneg in led, ki sta važna soustvarjalca podzemeljskega sveta. Iz dosedanjih izkušenj vemo, da so vhodi v te prepace pri vrhu zelo prepereli in da je prav zato raziskovanje zelo otežkočeno. Prav gotovo je, da naši podzemeljski prostori v visokoalpskem svetu ne zaostajajo za tistimi v Severno-apneniških Alpah in Pirenejih, saj je pri nas še več padavin, ki so lahko ustvarile obširen podzemeljski svet. Tu je problemov za celo generacijo, problemov, ki bodo zanimali ne le jamarje, ampak tudi naše alpiniste plezalce. V bodoče bo treba razširiti poizvedovanje za brezni pri onih planincih, ki pogosto obiskujejo posamezne predele naših Alp. Poizvedovanju bo moralo slediti rekonosciranje, to je obhod jam in določitev njihove lege. Tako bi se lahko vključil v raziskovanje kraških jam visokoalpskih fenomenov vsak planinec, ki bi na svojih turah posvetil vsaj malo pozornosti globokim razpokam in breznom ter bi po turi vsako tako najdbo sporočil Društvu za raziskovanje jam v Ljubljani (dr. V. Bohinec — Univerzitetna knjižnica) ali pa Zavodu za raziskovanje Krasa v Postojni. Sele tako bo počasi zrasla jasna slika razširjenosti kraških pojavov v visokoalpskem svetu.

Trdno sem prepričan, da bo znal ta svojevrstni svet brez luči, svet globokih prepadov prikleniti v prihodnosti prav tako kot drugod tudi pri nas marsikaterega plezalca nase. Kdor pa je enkrat s pogumom stopil v ta popolnoma neznani, deviški svet, ta se bo prav gotovo kot začaran vračal še in še v temne globine, ne meneč se za mrz in blato!

Rudolf Badjura:

NOVA PISARIJA

Da zdaj, ko že na Kranjskem vsak pisari
že spise, članke vsak šušmar daje med ljudi,
jaz tudi v trop, ki se poti in trudi,
ledino orje naše turistije,
se vrniti želim, se mi ne čudi! (Prosto po Prešernu)

Pred drugo svetovno vojno sem bral nekoč v Jutru: »da sta tolikšna skrb in pozornost, kakor jo kažejo Slovenci za vprašanje knjižnega jezika in predvsem za čistost naših krajevnih imen, ki se v posameznih primerih stopnjujejo v pravo filološko vročnico, pri drugih narodih le izjemen pojav.«

Umljivo je, rad potrdim, da pri sosednih velikih narodih ni več opazati take »vročnice«, ker so jo pač že zdavnaj preboleli in napravili red v svojem imenoslovju. Toda hvalisanje, kakor da bi vladalo pri nas res takó vneto prizadevanje za čistost krajevnih imen, to se mi zdi prazno besedičenje. Ravno nasprotno je res, da namreč omenjene skrbi in pozornosti žal zelo pogrešamo na pre mnogih mestih, kjer bi jo sicer po pravici lahko pričakovali, in vlada doslej v našem pisanju nele o terenu¹ (terenskem izrazju), marveč tudi o krajevnih imenih še precejšnja anarhija.

¹ Gl. Geografski vestnik 1953, str. 229.

Posebno očit in zgovoren dokaz za to, mimo premnogih drugih, nam dajejo n. pr. tudi sedaj ne več romantične, s hidrocentralo zagrajene tesni Kāvčičje, katere značilno in lepo domače ime so zmrcvarili v — »sotesko Kavčka«!¹

Ko sem nabiral gradivo za svoj vodnik² v srbohrvatskem jeziku Slovenija (Vodič kroz Jugoslovenske Alpe 1922), sem si ogledal vse znamenitejše naše naravne tesni kakor Vintgar, Záríco (Zárto), Poključke vrtce, Iške tesni ipd. in tako naletel tudi na divje romantično Kavčičje v navpično prepadnih čelih pod Mostami pri Zirovnici ob tisti zanimivi veliki krivini, kjer se Sava kar pravokotno obrne proti jugu v smeri proti Bledu in dela naravno mejo med zahodno borovško Dolino pa vzhodno čez Radovljico raztegnjeno Deželo.

Ves prevzet sem strmel takrat nad tem vlezanimivim, globoko zaritim koritom Save in ga oprezno obšel — brvi čezenj tedaj še ni bilo — nazaj grede pa sem jo zavil proti koscu na travniku v bregu nad Savo, da poizvem morda kaj o tej doslej mi neznani, turistično pomembni kanjonski debri. Predvsem mi je šlo za to, kakó ji pravijo, saj ima pri Gorenjcih vsaka, celo zanična grapa in vsak večji kamen svoje posebno ime. Imel sem srečo. Hitro in inenitno mi je odgovoril priletni domačin iz Most: »Tisto pečevje tam je Kāvčičje«³ in zgovorno pripovedoval o jatah kavk, ki od nekaj ondi gnezdiijo v nepristopnih izvotljenih čelih visoko nad šumečo Savo.

Da opozorim turiste na te še nič znane, a ogleda vredne tesni in rešim pozabe njih kleno domače ime Kāvčičje, sem to turistično privlačnost potem trikrat omenil v prej omenjenem vodniku (str. 196 in 505) ter povezal z zanimivo v teh krajih znano narodno pripovedko o romantični bajeslovni dvoglavi peči Ajdinji⁴ 1048 m pod Visokim Stolom zabreškimi 2236 m, nad vasjo Potoki — žal brez zaželenega uspeha...

Prav do leta 1923 je bila jata kavk edini in pravi gospodar Kavčičja, in dotlej se to lepo domače ime ni izpremenilo. Ko pa so jeseni tega leta napeli zasilno, gugajočo se brv čez Savo v prehod iz Most na Dobravo pri Vintgarju, in so se začele zanimati zanjo razne oddaljenejšje soseske, županstva in višje oblasti ter navsezadnje celo še Uprava Dravske banovine in so jele zahajati v goste razne komisije v Kavčičje, so začeli to ime neusmiljeno spakovati.

Onegaviljen⁵ imena Kavčičje — kakor mi je to sicer presedalo — do 1. 1939 ni napravilo posebne škode. Dotlej so mrcvarili namreč ime samo v uradnih spisih, ne pa javno v časnikih, zato tedaj še nisem čutil potrebe, spravljati tega v javnost. Ko pa nas je zasegla vojna, ni bil več kaj primeren čas za razpravljanje o Kavčičju. Komaj da sem še utegnil pravočasno napraviti površni izpisek iz uradnih spisov, ki sem jih dobival na pogled kot tedanji turistični referent pri banski upravi, da jih uporabim, če bi bilo kdaj treba braniti Kavčičje proti ponarejanju z zlaganimi imeni.

Slutnja se je po vojni žal kmalu uresničila in čas je, da izve javnost, kako se je po uradni poti spaciilo ime Kavčičje navsezadnje v Kavčko, tesni, korita pa v — sotesko!⁶

Prvič se je pojavilo slovnično ne čisto pravilno zapisano ime »Kavčičje« v pritožbi občine Gorje (10. VI. 1924), ker so v tovarni za elektrode zaposleni

¹ Slovenski poročevalec 1949, št. 178; 1950, št. 224, 305; 1951, št. 148.

² Kljub mnogim opozorilom beremo in slišimo še vedno besedo »vodič« za turistično propagandne priročne knjižice z nadrobnejše podanimi potopisi (nem. Reiseführer, Reisehandbuch). To ime (vodič) pritiče le takim izdajam v srbohrvatskem jeziku, medtem ko pravimo slovenskim potopisnim priročnikom pravilno le vodniki!

³ Imena edninskih samostalnikov srednjega spola kakor Kavčičje (v narečju Kavčičje s polglasnim s med obema č) z obrazilom »-ičje« pri terenskih predmetih niso redka n. pr.: črličje, čerčičje, ručičje, robčičje, grmičje.

⁴ Pripomnja v slovenskem jeziku slove približno takole: »Tam kjer štrli dandanes preklana srepa peč Ajdinja, je stal nekdanj grad, v katerem so stanovali Ajdije — velikani (pogani). Ajdijeva deklica je bila tako velika, da si je na Gradišču sedé prala noge v Savi, ki je seveda takrat tekla še mnogo višje zgoraj, po ravni. Pot skozi sedanja globoko izrita korita Kāvčičje si je ubrala Sava šele kasneje. Ajdije so potem okameneli, ker so bili prečleti in njih »grad je skala zajela«, tako priča še danes narodna pripovedka.«

⁵ Gl. R. Badjura: Ljudska geografija. Terensko izrazoslovje, str. 223!

⁶ V Vintgarju sloje roké (kažipotne table) z napačnimi napisi »Soteska Vintgar«, ki jih je odstraniti, kajti niti Kavčičje niti Vintgar ni soteska! Gl. isto knjigo str. 211!

delavci na Dobravi pri Vintgarju jeseni l. 1933 napravili po žični brvi prehod čez Kavčičje, s tem pa tudi nadaljnji »samovlastni pešpot čez posestva Dobravcev«. Dne 26. IV. 1925 pa se je obrnil občinski urad Breznica na sresko načelstvo v Radovljici v zadevi mostu čez Savo »čez Kavčiče« pod Mostami. — Da sta tedaj obe občini pisali Kavčiče namesto slovnično pravilno Kavčičje (kot edninski samostalni srednjega spola), tega jima ne moremo zameriti, kajti to ime ni bilo še izkazano niti v Pleteršnikovem slovarju niti v Slovenskem pravopisu, mojega vodnika iz l. 1922 pa občini tudi nista poznali. Ta najmanj pokvarjena oblika »Kavčiče« se ponovi še dvakrat do l. 1937 (gl. niže).

Prvo grobo napako opazimo že v zapisniku komisije obravnave z obč. Breznico pri sreskem načelstvu v Radovljici z dne 24. julija 1925; tu pišejo že »v Kavčičah« in so že izpremenili ime v množinski samostalniški moškega spola, torej ne Kavčičje, ampak »Kavčiči«! V vlogi županstva obč. Breznica z dne 3. IX. 1925 se ponavlja predzadnjikrat prvotno pisana oblika v stavku »Pri komisijem ogledu brvi pod Mostami čez Kavčiče...«

V zapisniku, sestavljenem v Žirovnici dne 26. VI. 1937, o pregledu visečega mostu »v Kavčičah«, ki so ga podpisali ing. L. J., župan obč. Gorje in podžupan obč. Breznica, nas preseneti še grša napaka. Tu je ime preobrnjeno že v množinski samostalniški ženskega spola, ki se vleče potem skozi mnoge uradne spise in priloge (potni računi, uradni plačilni nalogi za službena potovanja Tehničnega razdelka sres. načelstva v Kranju 24. VI. 1937 itd. tja v leto 1938); vmes pa se še na eni prilogi ponovi zadnjikrat omemba »potuje v Kavčiče«.

Dne 19. VII. 1938 beremo v spisu obč. Gorje na sresko načelstvo v Radovljici poslednjikrat o mostu »v Kavčičah«, nato pa nastopi ime v novi neznajši ženski obliki »v Kavčicah«, ki si jo je utegnila morda iznajti ta ali ona strojepiska. Oplemenjeni s to novo obliko romajo potem akti spet nazaj na občine in iz izvlečka zapisnika nekega obč. odbora dne 31. VII. 1938 ter nadaljnjih spisov občine Gorje in Breznica opazamo le še pisavo »v Kavčicah.«

Iznajdljivosti iz skrbi in pozornosti za čistost krajevnih imen pa tudi sedaj še ni bilo konec, kajti v vabilu k seji obč. odbora v Zabreznici z dne 4. avgusta 1938 pod točko 4 najdemo novo inačico: most »v Kavčkah« — prispevek k popravilu. Nato seveda tudi sresko načelstvo v Radovljici v iznajdljivosti ni hotelo zaostati, zato je že dne 5. oktobra 1938 upotilo na bansko upravo v Ljubljani spis z oznako: »Predmet: Viseči most »v Kavčičah« — popravi« in so tako preskočili za izpremembo iz Kavčičja pod Mostami kar na 33 km jugovzhodno oddaljeno nič manj divje romantično kanjonsko deber Záríco ali Zárto niže Kranja. Zakaj pa ne — variatio delectat (izprememba dela veselje)...

Kako pa se je potem izcimila po drugi vojni l. 1949 (gl. opomnjo pod 2), sedma spačenka »Kavčka« in kakó je mogla zaiti celo v znanstveno geografsko slovstvo, to mi ni znano.

To je torej resnica o Kavčičju!

V gornjem sem prikazal le en sam primer od premnogih iz novejšje dobe, ki nazorno osvetljuje: kakšne kolobocije nastanejo iz malomarnosti ali brezbriznosti za čistost krajevnih imen ter kakšne nerodnosti in težave povzročajo razna imena uradom, pisarnam in premnogim ljudem, ki bi sicer radi pisali pravilno, toda nimajo nikakega pripomočka, ki bi jim pomagal, kako naj se ravna.

Jasno je, da take pisarije kakor so Kavčka in druga podobna krajepisna latovščina ne moremo vpisovati v kroniko slovenske kulture in kaj takega pri sedanjem splošnem naglem razvoju ne moremo dlje trpeti. Zato je zares skrajni čas, da se take pomanjkljivosti čimprej odpravijo in uvede red tudi v pisavi naših krajevnih imen.

Predlagam zato tole:

I. Čimprej naj se sestavi in izda Krajevni imenik vseh obljudenih krajev naše republike, kakor je bil že pred drugo vojno zamišljen na

Slov. Akademiji znanosti in umetnosti in se je že začelo zbirati dotično gradivo z razpošiljanjem vprašalnih tiskovlin.

Tak po abecedi urejen imenik ne bi navajal kakor vsi dosedanja zgolj pravilno ugotovljenih imen, mest, trgov, vasi in zaselkov samo v imenovalniku. Poleg vsakega poedinega imena bi se zvrstili (v več razpredelnicah ali brez njih) še vsi drugi važni potrebni podatki, ki se tičejo krajevnih imen, in sicer: pravilni naglas (poudarek) v imenovalniku in rodilniku (Métnaj, Metnája, Pódhom, Podhóma); imena krajevnih prebivalcev za moštvo in ženstvo (Blejec, -ejka, Blejci, Bohinjec, -hinjka, Bohinjci — ne pa Bohinjčani, kakor so žal začeli pisariti naši časniki); navodila pri katerih krajih rabimo v mestniku predlog »v« in kje »na« (grem v Ljubljano, iz Ljubljane, na Orlje, z Orljega) in kako rabimo imena v zvezi z drugimi predlogi. V prvi razpredelnici naj bi bila označena poleg imena v imenovalniku tudi kota (nadmorska višina v metrih) pa kratko natančnejše krajevno določilo, kakor ga potrebujemo (seveda brez višine) n. pr. tudi pri naslovih pisem, da jih pošta laglje pravilneje dostavlja (Métnaj 574 m nad Stično ali Bégunje 611 m nad Cerknico). Zadnja razpredelnica, na desnem kraju, pa naj bi kazala sedanjo upravno razdelitev vsakega kraja po občinah in okrajih.

Tak krajevni imenik bi bil odločen pripomoček uradom, pisarnam in vsakomur; pripomogel bi v kratkem času, da bi za vselej prenehala negotovost in zmeda vsaj pri pisavi imen obljudenih krajev tako v naših knjigah in v izgovorjavi kakor posebno v časnikih, ki žal sejejo med ljudstvo največ take ljuške!

II. Nič manj potreben in nujen kakor imenik obljudenih krajev bi bil tudi nekak zbornik imenoslovja za ves ostali nič koliko širši svet, ki obdaja naša mesta in vasi in je nanj navezan naš človek v gospodarskem in še v premnogih drugih pogledih posredno ali neposredno. Ureditev te pereče zadeve: pravilna imena gorstev, naših gora, globeli, ravnin, vodá itd, njih neštetihi različnih poedinih delov (terenjskih predmetov) pa seveda ne bo tako preprosta kakor sestava imenika obljudenih krajev, vendar čas terja, da se tudi to čimprej zbere, preuči, razčisti in uredi! Saj to ne zanima le vojske, vseh vrst znanstvenikov (geografov, kartografov, geologov, naravoslovcev, jezikoslovcev), tehnikov, gospodarstvenikov, temveč je tudi zelo nujna zadeva in ncogibna potreba našega turizma, da se ugotovi in ustali zdrava osnova za njegovo propagando.

Ne gre tu tožiti, kakó je škoda, ko doslej za gornje delo na pristojnih mestih ni bilo pravega umevanja in koliko smo zamudili; bolje je, spomniti in zavedati se, da ga nikakor ne kaže več odlašati! Usodna bi bila napaka, če bi čakali, da izginejo še poslédnji stari domačini, gorjanci in poljanci, edini krajevni zanesljivi izvedenci, kajti z njimi vred bi šlo v grob še zadnje zamujeno imenoslovno gradivo, kakor tista po Prešernu omenjena »nebeška mana, ki 'zginila je, ak' pobrana ni bila ob uri pravi!...«

Zbrati še zamujeno imenoslovno (kakor tudi ostalo tlopisno) gradivo, to je prva naloga (mnogo tega je že postorjenega), priobčiti ga, pa druga. Tu pa zadenemo žal na velike težave. Slovenci izdajamo vse mogoče časnike in vestnike, toda lista, kjer bi mogli objavljati topografično imenoslovje, da bi se zbralo vsaj najpoglavitejše gradivo po gorskih ali drugih pokrajinskih skupinah, tega žal še vedno ne premoremo. Geografski vestnik je ostal še vedno zgolj zbornik strogo znanstvenih geografskih obravnav, objav o raznih raziskovanjih ipd. in še kot tak se bori na vse pretege za svoj obstoj, zato utegne le redko kedaj princeti tudi kaj iz imenoslovja. Časniki pa se za take novice, ki ne vzbujajo pri ljudskih množicah posebne pozornosti in zabavnih vestí, seveda — ne trgajo.

Ako je ta čas res taka stiska (kar je težko verjeti), da ni mogoče izdajati vsaj skromnega posebnega lista za zbiranje imenoslovja, potem naj se spomnijo oblasti in ustanove vsaj Planinskega Vestnika, ki je že od nekdaj rad objavljál tako gradivo. Naj se mu omogoči, da poveča svoj obseg in redno prinaša pod glavo »Imenoslovje« najnujnejšo snov, kar se tiče kartografije in turistično propagadnega gradiva za vodnike ipd. ter tako reši iz bogate zakladnice našega imenoslovja, kar se še — rešiti dá.

Mitja Medvešček:

PRVIČ NA PRISOJNIKU

(Spis je bil nagrajen v natečaju PV in SPK LRS 1. 1954)

Za planine sem se navdušil takrat, ko sem prvič pogladil skale sivoga očaka Triglava in se spoštljivo dotaknil prvega klina.

Veliko je takih, ki vse življenje le od daleč ogledujejo naše mogočne planine. Veselo pozdravljajo Triglav, kadar se jim prikaže v ozadju gozdnate Mežaklje ali Pokljuke. Prevzeči obstanejo pred njeno strmo severno steno, ko jo ogledujejo v Vratih, v kraljestvo gora pa se ne odpravijo nikoli. Ti pač ne morejo spoznati prave lepote, veličastnosti in mogočnosti naših gora. Taki seveda tudi ne morejo razumeti, kaj le vleče planince vedno znova v gore, in čudno se jim zdi, da se ne boje strmih poti, ozkih grebenov, prepadov, vetra in mraza.

Letos sem med počitnicami oblezel precej vrhov v Triglavskem pogorju: Triglav, Rjavino, Cmir, Mojstrovko in Prisojnik. Če bi me kdo vprašal, kateri vrh se mi je zdel najlepši in najmikavnejši, bi bil v zadregi. Vsak izmed njih ima svoje posebnosti in lepote. Za Mojstrovko me je navdušila pot po njeni severni steni. Kratka je, a na njej prav pošteno preizkusiš svoje sposobnosti v plezanju. Cmir me je prevzel s svojimi mogočnimi skladi, ki so naloženi skoro vodoravno. Tudi Rjavina, ki jo dosežeš, ko preplezaš čez mnogo vrhov, ima svoje lepote. Okno, skozi katerega pokukaš, preden dospeš na vrh, je tudi nekaj posebnega. Z vrha pa se ti odpre razgled proti Bledu in Radovljici, tja do Kranja in še dalj.

Razgled z vrha Triglava je pa najlepši in najveličastnejši, ker je največji. Okoli svojega poglavarja stoje spoštljivo oddaljeni in razmaknjeni nešteti nižji vrhovi. V daljavi se vrste vrhovi in slemenja, med katerimi leže doline in polja z vasicami in mesti. Prav do bele Ljubljane in sinjega Jadrana ti seže pogled ob lepem vremenu. Na zapadni in jugovzhodni strani je Gregorčičeva in Kosovelova zemlja, tista naša zemlja, za katero je bilo prelito toliko krvi.

Ne morem si predstavljati, da so kje na svetu lepše gore od naših. Vse, kar sem videl in doživel na njih, mi bo ostalo za vselej v spominu.

Se zdaj, ko sedim v šoli, mi misli večkrat kar same uidejo nazaj v gore. Najraje se spominjam svoje prve poti na Prisojnik. Nanj sem se povzpel z Vršiča. Še sedaj nisem pozabil, kako me je oskrbnik Poštarskega doma dvomljivo premeril od nog do glave in pripomnil: »Kaj pa tale fantek, ali bo prišel po Jeseniški poti na vrh?«

Pri vstopu v steno je tablica, da pot za vrtoglavce in take z obilnim nahrbtnikom ni primerna. Prav nič se nisem ustrašil klinov in napetih vrvi v navpični steni. Krepko sem se je oprijel in previdno prestavljal svoje noge po klinih. Čim bolj se je vzpenjala pot po navpični steni, tem bolj sem bil navdušen, četudi sem dvakrat ugotovil, da imam za nekaj palcev le prekratke noge. Tudi tam, kjer je prehod pod poševno steno prav tesen in se je treba splaziti, sem se srečno potegnil skozi. Prišli smo do Okna. Oster veter nam je zapihal v obraz. Trentarsko nebo, ki se je videlo skozi Okno, je bilo oblačno in megla se je oprijemala skal. Skozi tako okno bi marsikdo rad pogledal, toda takim, ki se boje prepiha, tega ne bi svetoval. Nikoli bi si ne mogel misliti, da je Prisojnikovo Okno tako razsečno in mogočno; celo hišo bi lahko postavil vanj. Po grebenu smo prišli na vrh. Megla nas je zavila v svoj plašč,

zato pa sem hitel listati po spominski knjigi in se glasno smejal ob zabavnih pripombah nekaterih planincev. Čakali smo nekaj časa, da bi se iz megle prismejala vsaj Razor in Triglav, pa tega nismo dočakali.

Kar sem doživel po poti z vrha navzdol, je bilo najlepše. Neznani samotni turist, ki je bil istočasno z nami na vrhu, nas je pričel nagovarjati, da bi šli z njim. Dejal je, da pot, po kateri bomo hodili, ni markirana, a da jo on dobro pozna. Malo nezaupljivo smo ga gledali in omahovali nekaj časa — končno pa smo jo le ubrali za njim. Zdel se nam je kar pravi »gornik«. Ko smo še sedeli na vrhu, se ni vpisal v knjigo, le pripomnil je, da je bil že v aprilu na vrhu Prisojnika, ko je bila knjiga še pod snegom.

Pot z vrha je kmalu zavila na severno stran Prisojnika. Ob steni smo opazili čisto nove vrvi in klince. Naš vodnik nam je povedal, da bomo prišli do drugega Prisojnikovega Okna in tedaj smo ugotovili, da hodimo po novi Jubilejni poti. Zelo smo se razveselili. Hitro smo se spuščali po kratkih stenah navzdol in hodili po polcah nad velikanskimi prepadi. Na vsakem ovinku smo zagledali nove globeli, nad njimi skalnate stebre, koničaste stolpe in previsne stene. Ustavili smo se in občudovali divji gorski svet, kakršnega doslej še nismo videli nikjer. Šele sedaj sem spoznal, kako mogočen in razsežen je Prisojnik. Ustavili smo se pred drugim Oknom, ki je sicer manjše, pred njim pa je velika votlina s snežiščem na dnu. Skozi Okno bi mogli priti le čez sneg. Ker nismo imeli primernih čevljev za hojo po snegu, smo ga le od daleč gledali. Vrnili smo se proti Vršiču po južni strani Prisojnika. Naš vodnik Stane je postal zgovoren. Pripovedoval nam je o svojih zimskih turah. Iz njegovega pripovedovanja je odsevala skromnost in ljubezen do gora. Bil mi je vedno bolj všeč. Na ozkem grebenu nad potjo se je pred nami nenadoma prikazal divji kozel. Presenečeni smo obstali in utihnili. On pa je zabrlizgal in se v velikanskih skokih skoro navpično spuščal na zeleno trato v nižino. Počivali smo nekaj časa na mehki trati in se pogovarjali o vsem, kar smo lepega doživeli na novi poti. Nič me ni motilo, ko so drugi opazili tretje Prisojnikovo okno na mojih hlačah.

Zdaj je nova pot z vrha Prisojnika na drugo okno že markirana in lahko bodo hodili po njej vsi, ki hočejo spoznati lepoto divjega gorskega sveta in mogočno kraljestvo Prisojnika. V Tičarjevem domu smo se poslovili od našega vodnika in se mu vsi srečni zahvaljevali, ker nas je peljal po novi poti.

Sklenil sem, da bom vsake počitnice hodil po gorah. Rad bi šel na Jalovec, Mangrt, Krn in na druge vrhove, čeprav vem, da so do nekaterih vrhov težke poti. Treba je premagovati žejo, vročino in utrujenost. Treba se je boriti z vetrom in mrazom. V takih borbah pa si utrjujemo voljo, pogum in zdravje. Naučimo se samopremagovanja in vsega, kar nam v življenju pri delu le koristi.

V gorah so se naučili borbenosti mnogi naši partizani. Tudi Anžev Miha — partizan Mihol, po katerem se imenuje planinska koča pod Prisojnikom, je bil tak. Bil je med najboljšimi mladimi plezalci. Čez vse je ljubil gore. Tisti, ki so ga poznali, pravijo, da je bil vzgled požrtvovalnosti in pravega tovarštva. V borbi za svobodo naše zemlje in naših gora je izgubil življenje — v svojem rojstnem kraju v Podkorenu.

V gorah se človeku še bolj ogreje srce za to prelepo zemljo, ki je naš svobodni dom, za katerega je dalo življenje toliko naših najboljših ljudi.

DRUŠTVENE NOVICE

P. Kunaver:

NOVOLETNA JELKA POD TRIGLAVOM

Na klasični gimnaziji v Ljubljani imamo veliko družino tabornikov in tabornic. Mnogo od njih je že bilo po večkrat na Triglavu. Planinska in kraška priroda jih vedno vabita na daljše izlete v gore in jame. Za svojega zaščitnika pa so si izbrali našega očaka Triglava ter se zato po njem imenujejo »Triglavska družina tabornikov«.

Mnogi od njih se zavedajo, da je postal Triglav posebno pomemben v osvobodilni vojni, ker je navduševal naše borce za boj proti okupatorju, ki nam je iztrgal med drugimi tudi Gorenjsko s Triglavom vred. Saj je bilo dovolj brdko med obema vojnoma prenašati krivično mejo, ki je šla čez Triglav, a brez Triglava nam ni bilo mogoče živeti. Triglav je pomenil za Slovence svobodo in obstoj. Takoj ob ustanovitvi naše družine smo se nekako zaobljubili, da bomo po možnosti vsako leto po enkrat poromali v njegovo območje. Do sedaj smo obljubo še vedno izpolnili in vsako novoletno noč prebili v Vratih. Bili so to nepozabni dnevi, pa naj je bilo vreme lepo ali ne, naj je sijalo sonce ali pa naj je metlo in je neprestano grmelo izpod megel, ki so zavijale zasnežene stene v prosojen pajčolan. Do sedaj smo imeli vedno toliko snega, da smo lahko tudi smučali na enem od plazov pod Cmirom. Letos pa nam je bila zima posebno naklonjena.

Zbralo se nas je kar petdeset tabornikov in tabornic, ki smo 31. decembra zapustili Mojstrano. Ker smo imeli med seboj mnogo nižješolcev, smo najeli sani, da nam je konj prepeljal težke nahrbtnike do Aljaževega doma. Seveda bi bil konj omagal na Kredu in drugod na strmih klancih, a vsi starejši taborniki so se na kritičnih mestih uprli v sani, da smo srečno premagali nevarne strmine.

Snega je bilo le toliko, da je bila narava res zimska. Le v velikih višinah je bilo toliko snega, da so bile vse stene razen navpičnih mest čudovito zasnežene. Redke megle so tu in tam zastirale vrhove in modro nebo.

V prejšnjih novoletnih nočeh smo novoletno jelko praznovali kar v mali jedilnici Aljaževega doma, ker bi globoki sneg drugačno praznovanje komaj dopustil na prostem. Letos pa kakor nalašč — komaj deset centimetrov snega. Zato smo si izbrali najmočnejšo dvorano Slovenije — sklep Vrat pod Triglavsko steno — za naše praznovanje novoletne noči. Resni spomenik padlim gornikom, katerim se moramo zahvaliti, da je Triglav zopet svoboden in naš, je bil pozno popoldne dne 31. decembra pozorišče priprav. Na skalo smo poleg spomenika postavili novoletno jelko, ji s kamenjem utrdili podstavek, dve tabornici pa sta jo lepo okrasili s svečkami in drugim. Malo v stran od skale pa smo nanosili veliko grmado za kres.

Narava sama se je pripravljala za slovesno noč. Veter se ni zganil. Mesec je priplaval kot prvi krajec na nebo in zimska ozvezdja so zažarela in pričela svoj pohod čez mrki nočni Triglav.

Ceprav je bilo med nami mnogo tabornikov od 11 do 14 let, so vsi pred polnočjo odšli skozi temni gozd za Aljaževim domom proti spomeniku. Mesec je že davno zašel, a Jupiter je stal nad Cmirom sredi Dvojkov. Od zvezd in snega je bila noč izven gozda skrivnostno razsvetljena. Triglav je stal kakor močena kulisa v ozadju spomenika, jelke poleg njega in grmade pod njim. Silna narava je pomirjujoče vplivala na mladino, da se je tiho zvrstila okoli spomenika. Malo pred polnočjo je zagorel kres. Zrak je bil tako miren, da so plameni švigali vertikalno proti nebu. Celo sveče na jelki so mirno gorele. Obojna svetloba je dvignila spomenik iz teme. Starejši taborniki so zapeli najlepše partizanske pesmi in naš lepi »Oj Triglav, moj dom!« O polnoči je švignilo devet raket v nebo in mladina si je čestitala k Novemu letu. Se nekaj pesmi in zadnja taborniška: »Dan je šel čez gore, čez polje, čez vode, vse že spi v tihem snu, noč je tu« — in tiho smo odšli od naše novoletne jelke sredi velikanskega triglavskega amfiteatra k počitku.

Se dva dni smo uživali tiho zimsko naravo Vrat. Nekateri so se povzpeli na Luknjo, večina do stare karavle pod Sovatno, smučarji pa so iskali redkih smučišč med skalovjem, ker je bilo tako malo snega. Od Vrat in Triglava smo dne 2. januarja vzeli slovo na planini Viški, toda oči se je že zavil v sive megle.

STANKO KOKOŠINEK

V nedeljo 3. II. se je v Celju v večernih urah razširila žalostna novica, da se je v Zvižgovcu pod Moličko pečjo smrtno ponesrečil znani celjski alpinist Stanko Kokošinek. Reševalna ekspedicija je še isti večer dospela v Robanov kot in ga naslednji dan ob 12. uri prenesla iz grape pod Velikim vrhom v Luče.

Stanko Kokošinek je bil popularna planinska osebnost ne samo v Celju, marveč so ga poznali alpinistični odseki in planinci po vsej Sloveniji. K planinski organizaciji je pristopil takoj po osvoboditvi in tvoril jedro prve alpinistične skupine, ki se je v Celju začela uveljavljati v l. 1947 id 1948. Udeležil se je skoro vseh alpinističnih tečajev in tečajev Gorske reševalne službe od l. 1948 do l. 1952, bodisi da jih je organiziralo PD Celje ali PZS. L. 1951 ga je PZS odredila tudi v inozemsko odpravo v avstrijske Alpe. Kot plezalec se je začel razvijati l. 1948 in do leta 1952 izvršil več pomembnih vzponov, ki se ocenjujejo kot izredno težavni: V Spiku, Triglavu, Ojstrici, v Rinki in Dedcu. Bil je tudi eden izmed redkih plezalcev, ki so se posvetili zimskim vzponom, predvsem v območju Ojstrice s severne in severovzhodne strani. L. 1952 se je težko ponesrečil v Skalaški smeri v Triglavski steni. Njegova močna narava je premagala, za las je ušel smrti in se po dveh letih težkem bolhanju spet vrnil v življenje in zadnje mesece spet poprijel za svoje delo v Celjski tiskarni. Ni se premagal posledic skrajno nevarnih poškodb, že je spet mislil na svoje gore in iskal v njih smisla svojemu življenju. Sprva je hodil na Golte, na Tovsti, se mudil lani dalj časa na Korošici, zadnje čase pa je že mislil na plezanje.

V celjski planinski organizaciji je kmalu zavzel vidno mesto. Mikalo ga je predvsem delo v AO, ki je pod njegovim vodstvom l. 1951 in 1952 lepo napredovalo, rad pa se je posvetil tudi propagandnemu

in gospodarskemu delu. 3. II. je bil ponovno izvoljen v odbor in je nameraval prevzeti funkcijo gospodarja Kocbekovega doma na Korošici, kamor je tako rad zahajal vse od l. 1948.

Stanko Kokošinek je bil poštena, zvesta, dobra duša. Skromen v svojem malem življenju je iskal pot v svet in družbo v gorah in planinstvu. Prve korake v njihovo oblast je naredil pred vojno na Okrešlju kot dečko šestnajstih let, med vojno jih je skušal v Pirenejih z grenkim priokusom vojaškega komisa, po vojni pa je živel samo za planinstvo. Bil je najzanesljivejši ljubitelj gora v rodu, ki se je oklenil gornštva po vojni. Hoje v gore ni čislal samo kot osebno slast in radost, marveč je prav zgodaj začutil, da je zaradi užitkov, ki so mu jih gore nudile, družbi tudi nekaj dolžan. Zato je s čutom odgovornosti prijel za delo v odboru planinskega društva in z vsem svojim delom pokazal lepe sposobnosti. Bil je pri delu natančen in vnet, pri občevanju z ljudmi odkrit in ljubezniv, predvsem pa požrtvovalen in nesebičen. Celjsko planinsko društvo je z njim izgubilo dobrega odbornika in prijatelja, alpinisti pa zares lepodušnega, srčno dobrega tovariša. Bil je osebnost, ki jo sleherna družba potrebuje, ves domač v svoji preprosti iskrenosti in navdušenju za vse lepo in dobro. Njegovo ime bo v zgodovini slovenskega alpinizma ostalo zapisano, čeprav ni okrašeno z velikimi, bučnimi zmagami. Kdor pa ga je osebno poznal, mu bo hudo za njim.

T. O.

Stanko Kokošinek, odbornik PD Celje, bivši načelnik AO Celje in član GRS se je dne 13. II. 1955 smrtno ponesrečil. Na vrhu Zvižgovca pod Moličko pečjo, preden pot zavije v steno, mu je nenadoma postalo slabo, izgubil je ravnotežje in zdrsnil po naklonini ca. 60° preko črne stene, nato pa v grapo pod Velikim vrhom 400 m niže. Obledel je v višini Medvedje glave, vrh Jeruzal, torej nekako na polovici pota od Moličke poti v Robanov kot. Debeljak Cic, s katerim sta to nedeljo po isti poti jutraj prispela na Korošico, je preko treh pragov prišel do njega in ugotovil smrt. Vrnil se je v dolino sam in obvestil celjske reševalce, ki so isti večer ob 22. uri prišli do Robana, zjutraj ob pol devetih pa so začeli z reševanjem.

Med celjskimi športniki je bil Kokošinek znana osebnost. Pogreba se je udeležila množica Celjanov, svoja zastopstva pa so poslali številni alpinistični odseki iz drugih krajev Slovenije. Navzoči so bili zastopniki PZS, komisije za alpinizem, GRS in zastopniki številnih celjskih športnih društev.

Od pokojnika so se v tiskarni poslovili zastopniki knjigovozov in Celjske tiskarne, na grobu pa mu je v imenu PD Celje izrekel poslednji pozdrav alpinist Perec, v imenu sindikata in ZK pa tov. Faletova. Pri pogrebu je sodeloval tudi pevski zbor »Svobode« in godba KUD Prešeren.

Popravek. PV 1955, št. 2, str. 89 popravi 40 % v 0.4 %!

Letni občni zbor markacistov. Vršil se je 12. XII. 1954 v Ljubljani in so se ga udeležili razen funkcionarjev Komisije za planinska pota pri PZS in članov razširjene komisije zastopniki 41 društev. Zbora so se nadalje udeležili zastopnik Društva za raziskovanje kraških jam in številni člani upravnega odbora PZS.

Uvodni referat je podal vršilec dolžnosti načelnika komisije za planinska pota tov. Živojin Prosenc. Naglasil je, da je s sprejetjem novega pravilnika za markacijske odseke na lanskeletni skupščini v Mariboru začelo obdobje novega, praktičnejšega in elastičnejšega načina dela. Po reorganizaciji markacijske mreže z vzpostavitvijo vodij markacijskih skupin, ki jih je osem, moramo vsekakor ugotoviti že nekaj izboljšanj, še bolj pa bo ta reorganizacija prišla do izraza, ko bo komisija mogla nuditi markacijskim skupinam večje kredite in ko bodo markacijske skupine tudi pri društvi prejele večjo finančno in moralno oporo. Nove organizacijske oblike se odražajo tudi v delu same komisije, saj je vsak član komisije osebno dolžan, da s svoje poti v naravo in v gore prinese podatke o stanju markacij in zavarovanj. Na ta način je lahko tudi komisija z opozorili pri vodjih skupin in načelnikih markacijskih odsekov posredno pomagala pri vzdrževanju markacij in naprav.

Kljub lanskeletnemu stalnemu slabemu vremenu je komisija uspelo izvesti skoraj vse sklepe, sprejete na skupščini v Mariboru. Izdala je navodila o markiranju, zainteresirala je državne organe o zaščiti planinskih orientacijskih znamenj, pripravila je predlog pravilnika o transverzali, PD Javornik-Koroška Bela in Gorje sta pripravili potrebni material za postavitev trajnejših in enotnih zimskih markacij za področje od Krne, preko Konjskega sedla do Hribaric, dalje je PD Gorje deloma obnovilo, deloma pa zgradilo pot od Planike preko Bovške Skrbine na Triglav, PD Celje je obnovilo Kopinskovo pot na Ojstrico in zgradilo lepo zavarovano pot iz Okrešlja čez Skrbino pod Križem na Češko kočo, PD Kamnik pa je obnovilo in zasilo zavarovalo pot od Skute do Dolgega hriba na Milnarsko sedlo. S tem dvoletni prioritetni markacijski plan sicer še ni izčrpan, ker ni bila popravljena in obnovljena pot iz Kokskega sedla čez Kočno na Dovško Skrbino ter Kalška gora Kokske sedlo in Kalška gora — Kalški greben ter zavarovanje poti preko severozadnega grebena Jalovca, popravilo poti po Ozebniku in zavarovanje poti preko zahodne stene Krna. Problem zase je tudi transverzala, ki na področju Julijcev še ni dokončno speljana, niti ni povsod markirana in označena s smernimi tablicami.

Dalje časa se je tov. Prosenc pomudil pri raznih nepravilnostih oziroma nedostatkih, ki so se v zadnjem času pojavili na terenu. V glavnem gre za tri točke: pojava raznih mogočih in nemogočih markacijskih znakov, ki jih delajo gozdarji, lovci ter Društvo za raziskovanje kraških jam, ki planinca lahko le zavadejo v napačno smer, uničevanje markacij na Doljenškem, Zasavju in na Pohorju.

Komisija je za nadelavo in popravilo potov v letu 1954 izdala okrog din 600 000, nabavila jekleno vrvo za din 100 000, ostale kredite v višini din 200 000, s čimer

je še razpolagala, pa je rezervirala za tisk priročnika o transverzali. Za leto 1955 je komisija sestavila proračun v višini din 1 300 000.

Tov. Vlado Fajgelj je obširno govoril o novih organizacijskih oblikah, za katere je dal pobudo on sam na zadnjem zboru markacistov. Svoj referat je označil le kot nadaljevanje razgovora na prejšnjem zboru markacistov in nadaljevanje dela, ki je bilo nakazano po tem referatu. Pojasnil je, zakaj je sploh bila potrebna nova organizacijska oblika. Pri prejšnji organizaciji sta eksistirali dve osnovni hibi. Markacijski odseki so bili strogo odvisni od društva, tako v finančnem kot v moralnem pogledu, markacijske baze pa so obstajale zgolj na papirju. Pokazale so se velike razlike v delovanju tako v tradicionalnih, izkušnih in moralnem pogledu, vse to pa se je odražalo na naših poteh. Komisija za planinska pota ni imela v tej organizacijski mreži nobene moči, da kontrolira delo markacistov in spozna težave terena. Z novo organizacijsko obliko, ki predvideva formiranje markacijskih skupin z vodji skupin, ki se rekrutirajo iz vrst najagilnejših markacistov, ki jih vzgoje posamezni markacijski odseki, pa je bil storjen velik korak naprej. Vodja skupine je postal pri tej organizacijski obliki osrednja osebnost, od katerega je v veliki meri odvisno, kako bo na njegovem področju. Mora biti aktiven planinec in tesno povezan s terenom. Ziveti mora s terenom in imeti ljubezen do svojega področja. Biti pa mora tudi dober organizator, ki naj se ne strši težav in ne kloni pred nerazumevanjem posameznih PD, niti pred obsežnostjo področja. Išče naj nove oblike, ki naj ne bodo diktat od zgoraj, sam naj stavi predloge za nove poti in skrbni za propagando o markacijski dejavnosti svojega področja v dnevnem časopisu. Dalje naj bo vodja skupine koordinator dela na svojem področju in odstranjuje vrzeli ter druge pomanjkljivosti med posameznimi odseki.

Član komisije tov. Miran Marussig je govoril o transverzali. Na žalost je moral ugotoviti, da v tem pogledu niso bili izvršeni vsi sklepi, ki jih je pred dvema letoma sprejel zbor markacistov o tej slovenski magistrali. Četudi je res več kot 1/4 transverzale že urejene in markirane, obstoječe še vedno odseki, kjer o transverzali ni niti sledu. Pot je pretrgana na odseku Kočna-Storžič, Planina na Kraju—Krn—sedlo Skrbina, na Primorskem pa pot obstaja edino na odseku PD Cerkljo in Ajdovščina. Drugo pa je seveda vprašanje, kakšna je kvaliteta izvedba poti tam, kjer obstaja. Vsakdo, ki po teh poteh hodi, lahko spozna na vsakem kamnu rdeče napisano resnico — kolikor okusov, toliko znamenj, toliko krogov, toliko številki iz tega sledi, da je markacistom potrebno več občutka za lepoto in odgovornost.

Transverzala je bila trasirana po obstoječem načrtu zgolj zato, da bi planinec spoznal čim več lepote naših planin. Pojavljajo pa se že pritožbe čez, da so nekateri ovinki odveč. Ker pa ne gre, da bi smer transverzale vsako leto spreminjali in bi s tem povzročali samo zmedo, naj zbor odloči, če je za kako spremembo. Sklep mora biti dokončen.

Komisija je tudi izdelala osnutek pravilnika za pridobitev častnega znaka, ki ga

prejme vsak planinec, ko bo obhodil vso transversalo.

Po obširni diskusiji je zbor markacistov sprejel vrsto sklepov, od katerih najvažnejše. Tako je dolžnost planinske organizacije in PZS, da opozori planince na obstoj najrazličnejših markacij. Planinska organizacija jamči za pravilnost potov samo tam, kjer so označene s planinskimi markacijami. PD naj pregledajo svoja planinska pota ter jih označijo z markacijami in smernimi tablicami. Transverzala časovno ni omejena, do 1. julija 1955 pa so jo dolžna društva dokončno markirati in zavarovati. Tehnične podrobnosti glede kontrole o prehojenih transversalih izdela razširjena komisija za planinska pota pri PZS. Pavšal za potne stroške vodi skupin, v katerem so vključene dnevnice in vozniki stroški znašajo: za Julijce (7 dni) din 6000, za Kamniške Alpe (4 dni) din 3500, za Primorsko (6 dni) din 6000, za Dolenjsko (2 dni) din 2000, za Pohorje (5 dni) din 5000, za Koroško (3 dni) din 2500 in za Zasavje (5 dni) din 4800. Komisiji za planinska pota se naloži, da vstavi v svojem proračunu primeren kredit za markacije za ona finančno šibka društva, katerih dohodek je edino članarina. Komisija za planinska pota naj čimprej sestavi pravilnik in takoj izda bloke s skico transverzalne poti. Komisija naj čimprej uredi tehnično vprašanje sodelovanja z Društvom za raziskovanje jam.

Dom na Lubniku telefonsko povezan z dolino. Dne 12. XII. 1954 ob proslavi občinskega praznika mesta Škofje Loke je PD Škofja Loka izročilo svojemu namenu telefonsko linijo Škofja Loka-Lubnik. Priključek je bil na slovesen način izvršen ob 11. uri dopoldne v Domu na Lubniku.

L. R.

Tabor jeseniških alpinistov. Da bi približali alpinizem vrsti ljudi, ki na to pogoje planinske dejavnosti gledajo skeptično kot na nekako atrakcijo, so jeseniški alpinisti in gorski reševalci priredili tansko jesen svoj tabor ob Završnici pri Zirovnicah. Načelnik alpinističnega odseka tov. Slavko Koblar je navzočim planincem obrazložil idejne vrednosti alpinističnega udejstvovanja ter jih seznanil s prvimi plezanja, tov. More pa s sodobnim načinom reševanja ponesrečencev v gorah. Po poročilu predsednika PD tov. Krušica o delu društva so alpinisti pokazali nekaj primerov plezanja s pomočjo vrvi in klinov ter pomožnimi Prusikovimi zankami in način spuščanja ter sestopa. Gorski reševalci so nato demonstrirali razne načine reševanja tako z Dülferjevimi sedežem, Grammingerjem in Marinerjevo napravo. Zamisel sama je pohvalna, teren sam pa ni bil najprimernejši, ker je organizatorje vodilo prizadevanje, da bi bilo čim bližje prometnim vezem in tako gledalcem kar najbolj pristopen. V moralnem pogledu je tabor vsekakor uspel, ker so vsi gledalci občudovali požrtvovalnost alpinistov in gorskih reševalcev.

Zivojin Prosenc

IZ ZAPISNIKOV SEJ UPRAVNEGA ODBORA PZS

UO PZS je razpravljal o tem, kako bi poživil društveno delo pri PD Ilirska Bistrica, Plvka in Mokronog. Vsa tri društva že najmanj dve leti niso izvedla občnih

zborov niti niso prejela članskih znamkic. Dejansko obstajajo le še na papirju. Predvsem je važna ugotovitev PD Ilirska Bistrica, na čigar območju se nahaja zelo obiskovani Snežnik. Društvo je v vznožju Snežnika — na Svinščakih — svojočasno oskrbovalo planinsko zavetišče, ki pa dejansko ne služi več svojemu namenu. Neposredno poleg tega zavetišča adaptira LO Ilirska Bistrica enonadstropni »Riffugio«, ker PD Ilirska Bistrica ni zmoglo prevzeti to delo.

Za pokritje izdatkov, ki so nastali v zvezi s prekoračenjem normalnega obsega alpinistične številke Planinskega Vestnika, se je Komisija za alpinizem obvezala preskrbeti potrebna finančna sredstva s tem, da bo za din 200.000 preskrbelo oglasov, avtorji člankov — udeleženci francoske alpinistične odprave pa so se odpovedali svojim avtorskim honorarjem. Komisija za alpinizem je v ta namen vtratlala tudi otrog din 100.000, ki jih je v letu 1954 prihranila v svojem proračunu.

Iz prejetih poročil UO PZS ugotavlja, da je šolski nagradni natečaj stoodstolno dosegel svoj namen in da bo potrebno s tem načinom dela nadaljevati tudi v bodoče. UO PZS je od nagradencev prejel številne zahvale, v katerih sporočajo svoje velike veselje nad tem, ker so bile njihove naloge oziroma risbe pozitivno ocenjene in nagrajene, iz teh zahval pa je tudi razvidno, da si bo večina nagradencev nabavila za prejeta denarno nagrado planinske rekvizite.

PZS je nabavila ponovno nad 400 barvnih diapozitivov, ki jih bo uporabil v propagandne namene. Standardna predavanja v zvezi s temi diapozitivi so v delu.

Za predavanje g. Hieblerja iz Nemčije se je prijavi šest društev.

Knjiga »V naših stenah«, ki je izšla kot peta knjižna edicija PZS v decembru 1954 in naj služi kot dopolnilo dr. Kajzeljevemu »Našemu alpinizmu«, je bila po en izvod dostavljena tudi vsem PD. Dolžnost društev je, da si vsaj po eno nabavijo za svojo društveno knjižnico. Knjiga je bila odlično ocenjena, zelo laskave pohvale pa prihajajo tudi iz inozemstva.

PZS je nabavila v inozemstvu 120 kom. vponk. Društva jih bodo prejela po din 300 za komad. S to pošiljko bo vsaj za silo zamašena vrzel v alpinističnih odsekih, kjer je bilo že dolgo veliko pomanjkanje teh rekvizitov.

Tovarna Plamen v Kropi je že dobavila določeno število plezalnih klinov, ostala dobava pa je še v teku. Med prejetimi pa je Komisija za alpinizem ugotovila tudi večje število neuporabnih klinov, ki jih bo tovarni vrnila. Komisija je mnenja, da bi bila za alpinista dosegljiva cena kvčjemu od din 40 do din 50 za klin, medtem ko je dejanska nabavna cena veliko višja. Da bi omogočila alpinistom primerno ceno, bo nekaj denarnih sredstev k temu sama prispevala, vsako PD pa naj bi tudi prispevalo po svojih močeh k nabavam svojega odseka.

Komisija za alpinizem pri PZS vodi kroniko alpinistične dejavnosti od leta 1945 dalje. V njej je zajeto vse delo alpinističnih odsekov od 1945 do 1952. Komisija je sedaj določila širši krog ljudi, ki bodo to kroniko izpopolnili tudi z dejavnostjo v razdobju 1953—1954. Vodstvo kartoteke o

prvenstvenih vzpomni je prevzel član komisije tov. Igor Levstek.

Komisija za GRS pri PZS je vključila v svoje vrste 25 novih reševalcev, ki so jih predlagale razne postaje GRS. Prirastek novih reševalcev je vsekakor pozdraviti, ker je dobro, če je reševalec čim več. Komisija pa bo sedaj tudi ponovno pregledala celotni seznam reševalcev in nedelavne črtala iz svojih vrst.

Postaje GRS so bile pozvane, da čimprej vključijo v svoje vrste lovce Uprave drž. gojitvenih lovščic, ki so z uspehom opravili prvi plezalni in gorsko-reševalni tečaj v Kamniški Bistrici. V reševalne akcije naj jih vključijo takoj, za članstvo pa predlagajo, brž ko bodo postaje sodile, da so za to sposobni.

Dvanajstmilijonski kredit iz naslova regresov je bil izrpan v celoti.

PZS je ugotovila, da doslej ne eksistira noben predpis, ki bi urejal vprašanje disciplinske odgovornosti društvenih uslužbencev in PZS. Disciplinska komisija je bila zato zadolžena, da konzultira za to pristojne juriste in izdela pravilnik, ki naj bi ga nato sprejel plenum PZS. Gre za to, da bi se izdelal pravilnik, ki bi bil pristojen za reševanje disciplinske odgovornosti uslužbencev PZS in društev (administratorjev, oskrbnikov itd.).

Dne 16. decembra 1954 je OLO Radovljica razpravljalo o osnutku uredbe, po kateri bi zaščitili Martuljek, Bohinj, Pišnice in dolino Sedmerih jezer kot nacionalni park. OLO bo o tem ponovno razpravljalo, ko bo sprejel predloge zainteresiranih društvenih organizacij, predvsem PZS.

Avstrijski Touristenklub je pripravljen nuditi tudi našim članom pri obisku njihovih koč člane udarnosti po načelu reciprocitete. PZS bo o tem končno veljavno sklepala, ko bo klub poslal seznam vseh svojih planinskih postojank, ki prihajajo v poštev za reciprociteto.

Zveza borcev NOV, terenski odbor »Milan Majcen«, Klub »Kosmač-Klemenc« bo za 10-letnico osvoboditve Ljubljane izdal bilten o delu množičnih organizacij. Odkril bo tudi spominsko ploščo padlim SKOJ-evcem. Manjši znesek za kritje teh stroškov bo prispevala tudi PZS.

PZS je vsem PD poslala okrožnico z okvirnimi navodili za izvedbo njihovih občnih zborov ter priložila v izpolnitev obrazce za oceno osnovnih sredstev in shemo za bilanco in zaključni račun. V kolikor društva ne bodo pravočasno izpolnila obrazcev za oceno osnovnih sredstev, bodo šli člani komisije na teren na stroške društev.

Združenju tabornikov je nakazala PZS din 10.000 kot svoj prispevek za pomoč Gorski straži. Kaže, da se organizacija Gorske straže povoljno razvija in da bo v letu 1955 stekla. Pred glavno letno sezono bo tudi izvedla tečaj, na katerem se bodo seznanili s tehniko hoje po gorah, o flori, o prvi pomoči itd. Celotna organizacija Gorske straže je v rokah Združenja tabornikov, kjer pa bo to potrebno, jo bo podprla tudi PZS. V krajih, kjer nima taborniška organizacija svojih druščin, bodo Gorsko stražo organizirala PD.

Ponovno je UO PZS razpravljalo o zaščiti redke planinske flore. Ugotovili je,

da bo ta borba dolga in nevhvaležna, vendar pa zelo potrebna. V zvezi s temi akcijami bo potrebna obširna propaganda v dnevnem časopisu, za stvar pa bo potrebno razgibati vse, kar je mogoče. Ponovno bo treba za to zainteresirati granicarje in ljudsko milico. Tudi društva bodo morala k temu svoje prispevati. Ker mora biti ta akcija temeljito pripravljena, bo UO PZS o tem še razpravljala.

PZS se bavi z misljo, kakšna priznanja bi dala članom PD, ki so v organizaciji volanjeni že vse od njenega početka, t. j. od leta 1893. Predvsem pa bi bilo potrebno, da društva sporoče, če imajo kaj takih članov in katere.

Ureditev knjižnice PZS je tik pred svojim zaključkom. V prostorih, ki jih je dala na razpolago Narodna banka, bo PZS združila svojo knjižnico s knjižnico PD Ljubljana-matica, ki bodo odslej dvakrat tedensko na razpolago vsem zainteresentom. Knjižnica bo združena s čitalnico, ker se knjige načeloma ne bodo sposajale.

Fotoodsek PZS je resno pričel z delom za osnovevanje fototeke. Odkupil je že nekaj sto motivov. Fototeka je rezervoar slik za Planinski Vestnik, za razne razstave in ostale priložnostne prilike. Za odkup slik je določena fotožirija, sestojeca iz petih članov, sklepčnost je veljavna s tremi člani. Odločbe žirije so dokončne.

Fotoodsek je dal na razpolago zahtevano število kvalitetnih fotopovečav za Zbornik, ki ga bo izdal PSJ in za razstavo, ki jo bo organiziral PSH v okviru PSJ ob priliki kongresa v Zagrebu. V žirijo za izbor slik, ki bodo razstavljene na razstavi v Zagrebu, je bil povabljen tudi en član fotoodseka PZS.

Delo fotoodseka bo vsekakor močno zaživelo, brž ko bo dobil za to potreben prostor, kjer bo namestil tudi lahko lastni laboratorij.

Svet za kulturo in prosveto LRS je nakazal Komisiji za GRS pri PZS subvencijo din 20.000.

Kot svojo pomoč je Rdeči križ v Ljubljani podaril Komisiji za GRS pri PZS nekaj oblik, puloverjev in šalov, kar bo komisija razdelila tistim reševalcem, ki so v zadnjih letih opravili največ reševalnih akcij. Za nabavo čevljev, hlač, vetrnih jopičev in gamaš pa bo komisija iz svojih lastnih sredstev volirala din 100.000. Na ta način bo skušala komisija vsaj do neke mere odškodovati zaslužne reševalce, ki v reševalnih akcijah uporabljajo svojo lastno obleko in obutev.

Gospodarska komisija PZS je konzultirala nekatere planinske gospodarstvenike v pogledu bodočega upravljanja planinskih postojank z namenom, da bi zvedela za stališče društev v tem vprašanju. Rezultat konzultacije je bil ta, da mora v načelu tudi v bodoče veljati dosednji sistem upravljanja planinskih postojank, razširiti pa je treba stimulans od oskrbnika na vse osebe v postojanki, vzporedno s tem pa nekoliko zvišati odstotek participacije na dobičku. Zaželeno je tudi večje sodelovanje vsega osebja pri upravljanju postojanke. Toleriral pa se bo drugačni način upravljanja postojanke tam, kjer za prej navedeni način upravljanja niso dani pogoji in bi postala postojanka sicer pasivna.

Pri upravljanju naših postojank si je treba vedno prizadevati, da bodo koče dobro oskrbovane, da bodo v njih nizke cene in da bo način upravljanja sodoben.

Ponovno bo treba proučiti stistem administracije v planinskih postojankah in gledati na to, če se da kaj poenostaviti. V vsakem primeru pa mora ostati obratniški blok.

Pavšal za GRS, ki ga je skupščina v Mariboru določila za nižinske postojanke, naj bi se razširil tudi na vse visokogorske postojanke. Proračun GRS bi s tem dobil stalne znatne dohodke za izvrševanje svoje humane naloge.

Spremenil naj bi se tudi način popusta članom pri konsumaciji hrane in pijače v planinskih postojankah. Mesto dosedanjega načina, ko so člani življali 10 % popust na cene po ceniku, naj bi v bodoče nečlani plačevali 10 % pribitek na te cene. S tem bi bil tehnični postopek zelo poenostavljen, finančni efekt za društvo kot za člane pa bi ostal isti.

Društva, ki upravljajo planinske postojanke, morajo forimirati gospodarski odsek, ki naj razpravlja o gospodarskih problemih članov od seš upravnega odbora, o važnejših stvareh pa poroča na sešah upravnega odbora.

Posebej bo treba reševati problem sezonskih oskrbnikov.

Društva naj bi pričela razmišljati tudi o vprašanju osnovnih sredstev, ki naj bi jih v bodoče prevzeli v svojo upravo komune. Društva bodo morala komune pravočasno seznaniti s problemi v zvezi z vzdrževanjem njihovih postojank, da ne bo sicer prepozno. Enako jih bodo morala zainteresirati za popravilo in nadelavo novih gorskih poti.

Pozdraviti je gospodarsko dejavnost društev, ki je dosegla že tak nivo, da je večina društev že pristopila k analizam gospodarske dejavnosti planinskih postojank.

Cetudi sodijo planinske koče med objekte družbenega standarda, stoji Gospodarska komisija na stališču, da jih je treba oceniti. Na ta način bo ekonomska slika konca leta jasnejša in popolnejša, ker bo pokazala, koliko znaša letna amortizacija in koliko sme društvo zahtevati sredstev za vzdrževanje teh osnovnih sredstev.

Oskrbiški izpiti naj služijo le stalnim oskrbnikom, da na ta način pridobe potrebno strokovno kvalifikacijo, sezonski oskrbniki pa naj bi se posluževali tečajev, ki jih prireja Gostinska zbornica.

Glede gradnje v letu 1955 meni Gospodarska komisija, da je mrcža planinskih postojank že dovolj gosta. Treba je zato denarna sredstva, ki bodo na razpolago, dodeliti predvsem za gradnje, ki so v prioriteten gradbenem planu, ter za izpopolnitve opreme koč. Prav tako naj se izvrše rentabilne adaptacije, nove postojanke pa grade le tamkaj, kjer so nujno potrebne. Nujno je tudi potrebno pristopiti k ureditvi sanitarnih, cistern in podobno.

Predvidena je gradnja planinske koče na Krimu, ki jo bo v glavnem finanstral Odbor za proslavo 10-letnice osvoboditve Ljubljane. Gradnja bo izvršena v režiji PD PTT v Ljubljani.

Po knjigovodstvenih ugotovitvah PZS je stanje članstva za leto 1954 naslednje: 24 172 članov, 6905 mladincev in 2968 pionirjev. Nasproti letu 1953 znaša padec članstva za 494 članov in mladincev za 997, medtem ko so pionirji pridobili 32 članov. V celoti znaša število članov v letu 1954 34 045 nasproti številu 35 504 v letu 1953. Zanimiv je padec mladincev in bo PZS to temeljito proučila.

PZS ima že na zalogi 7 različnih vrst plezalnih klinov po ceni din 50 in din 40 za komad. Dasi je proizvodna cena klinom znatno višja, je PZS določila te cene, da si jih bodo mogli alpinisti v zadostnem številu nabaviti. Zeleti je, da tudi planinska društva prispevajo svoj delež.

Fotoodsek pri PZS ugotavlja, da rešitev problema kompletne fototeke Slovenije ni možna brez sodelovanja vseh planinskih društev. Zal prav tisti, ki imajo še mnogo materiala, ne kažejo zanimanja za to. Zato ponovno vabi vse fotoamaterje v in izven Ljubljane, da predložijo slikovno gradivo za fototeko pri PZS. Odkupna cena din 50 za komad.

Komisija za planinska pota pri PZS je nabavila 5000 kg 13 milimetrske jeklene vrvi za zavarovanje planinskih potov. Vrv je bila nabavljena ugodno in bo količina zadostovala za nekaj let.

Komisija bo za pregled prehojene transverzale izdala ustrezne beležnice, ki jih bodo zainteresirani brezplačno prejeli pri društvih, planinske postojanke pa bodo imele za to poseben žig. O izdanih beležnicah bodo morala društva voditi posebno evidenco.

Kartoteka potov pri PZS še vedno ni popolna. Društva, ki še niso dostavila tega materiala, naj to store čimprej.

Do srede marca t. l. bo komisija ponovno sklicala sestanek primorske skupine za planinska pota in izvolila vodjo skupine, ker ji to doslej še ni uspelo. Vodstvo skupine za ljubljansko okolico je prevzel v. d. načelnika komisije za planinska pota pri PZS tov. Živojin Prosenec.

Komisija za planinska pota pri PZS si je že zagotovila potrebna denarna sredstva za dokončno izvedbo zimskih markacij v triglavskem pogorju ter za nadelavo in zavarovanje poti po severni strani Kanjavca — zveza Dolžca s Prehodavci —, po severozapadnem grebenu Jalovca, po severozapadnem grebenu Krna in popravilo te zavarovane poti na Rjavino ter Vrbanovo špico in za nedokončana dela Koprsko sedlo—Kočna—Dovška Skrbina, grebena Skuta—Struca—Dolgi hrbet, Dovška Skrbina—Česka koča. To je v glavnem tudi program komisije za leto 1955.

L. R.

IZ OBČNIH ZBOROV

Občni zbor PD Javornik. Agilno planinsko društvo Javornik-Koroška Bela, ki šteje 621 članov, od tega 141 mladincev, je dne 15. I. 1955 imelo svoj občni zbor, katerega se je udeležilo preko 400 društvenih članov in prijateljev planinstva. Iz poročil sledi, da je društvo v preteklem letu delovalo na vseh področjih in da so bile tri postojanke, ki jih upravlja društvo, in ekonomija na Pristavi, finančno aktivne. V preteklem letu je društvo predvsem skrbelo za izpopolnitev notranje

opreme postojank, za ekonomijo pa je nabavilo konja in voz. Planinci so prekrili streho Staničeve koče, ki je dobro oskrbovana visokogorska planinska postojanka. Na obnem zboru so sklenili predvsem počiviti delo z mladino, postaviti zimske markacije od Krme do Konjskega sedla in do Staničeve koče obnoviti poti na Rjavino in Vrbano Spico. Zivofin Prosenc

Občni zbor PD Laško. 25. januarja 1955 se je v kino dvorani vršil IX. redni letni občni zbor PD Laško. Poročila funkcionarjev so kritično obravnavala delo odbora v preteklem letu: gospodarstvo v društvu je dobro uspevalo, njihov Dom na Smohorju je visoko aktiven in ima dober obisk iz bližnjih in daljnjih krajev. V letu 1954 je društvo vanj spet investiralo precejšnje vsote, predvsem za popravilo strohe. Glavno vprašanje društva je, kako pritegniti mladino v planinske vrste, kako jo uvesti v delo planinske organizacije. Pionirski odsek, ki ga vodi tov. Ratej, je združil čez 100 pionirjev, manjka pa mladine, pa tudi primernih ljudi, ki bi jo vodili in vzgojili v dobre planince. Predsednik tov. Medvešek in tajnik tov. dr. Drnovšek sta v svojem poročilu poudarila tudi pomanjkanje idejne vzgoje mladine: mladini ni jasno, v čem so idejne in kulturne dobrine planinstva. V razgovoru o Planinskem Vestniku se je razodelo, da si planinci žele več lažjega, zabavnega planinskega lepšoljva. — Sklepi, ki jih je občni zbor sprejel, kažejo, da se planinci izpod prelepega Smohorja dobro zavedajo svojih nalog. V imenu PZS je občni zbor pozdravil tov. Orel Tine. T. O.

PD Majšperk deluje komaj 5 let, vendar pa ima za seboj že vidne uspehe. Veliko število izletov, razne ture v Alpe, večdnevno taborjenje in življenje v naravi je odprlo večini članov tega haloškega območja novo svet. Društvo bo zaradi tega z izleti nadaljevalo in skušalo slehernemu članu vcepiti smisel za lepoto narave. Na Planinski Vestnik je naročenih 42% vsega članstva in je eno od redkih, če že ne prvo, ki ima tako visok odstotek naročnikov na revijo. V bodoče se nameravajo tesno povezati s taborniki in TVD Partizan zaradi skupnega taborjenja in smučarskih tečajev. Izvoljen je bil v celoti prejšnji odbor, ki mu bo tudi v bodoče načeloval tov. Kelnar Franjo.

PD Zabukovca. Društvo se ni bilo treba baviti z gospodarskimi problemi, saj nima nobene postojanke, zato pa so večjo skrb posvečali organizacijskim vprašanjem. Popolna abstinenca nekaterih izvoljenih funkcionarjev, kakor tov. podpredsednika, propagandista in mladinskega referenta, je povzročila, da odbor ni mogel izvršiti svojih nalog. Kljub temu pa je občni zbor z zadovoljstvom ugotovil, da je društvo na novo pridobilo 42 članov, svojo nalogo pa je v popolno zadovoljstvo opravil tudi markacist. Novemu odboru predseduje dosedanji predsednik tov. Fabjan Stanko.

PD Litija. Društveno delo je bilo v glavnem osredotočeno v zgraditev planinskega doma na Jančah, ki so med drugim priljubljena izletniška točka Ljubljana-

nov, zelo dobro pa so poznane tudi vsem borcem in aktivistom NOB širom po Sloveniji, saj so tod držale številne kurirske poti. Prvotno so nameravali postaviti impozanten planinski dom, ki naj bi bil v ponos vsemu Zasavju, zaradi pomanjkanja finančnih sredstev pa so zmanjšali načrte. Postavili bodo dva manjša objekta, med seboj povezana s hodnikom, od katerih bo eden služil gostinstvu, v drugem pa bo spalnica. Zasolino zavetišče, ki bo služilo le do zgraditev novega doma, je bilo doslej zelo dobro obiskano in jim prineslo že preko dln 140 000 čistega dobička. To je dobro znamenje, da je planinska postojanka na tem mestu potrebna. Za gradnjo novega doma na Jančah je društvo povsod našlo razumevanje.

PD Radovljica. Dne 31. I. 1955 je to društvo izvedlo že svoj 60. letni občni zbor in s tem proslavilo visok jubilej. V celoti je društvo zgradilo že 11 planinskih postojank, od teh prvo leta 1895 Vodnikovovo kočo na Velem polju in poslednjo leta 1954 Valvasorjev dom pod Stolum. Oskrbuje tri postojanke, od katerih sta Roblekov in Pogacnikov dom sezonski, Valvasorjev dom pod Stolum pa je stalno oskrbovan. Slednji še ni popolnoma opremljen in bodo to storili letos. Kljub slabi letni sezoni so vse tri postojanke izkazale nekaj nad dln 58 000. Med letom je odpadlo okrog 180 članov, zaradi česar pa si društvo ne dela nikakih skrbí, saj so to bili le taki člani, ki so pri društvu iskali osebne koristi. Društvo ima še vedno dovolj idealistov, ki so porok za nadaljnje uspešno delo društva.

V spomin padlim borcem-planincem in v počastitev 60-letnice obstoja društva bo društvo zgradilo na vrhu Stola, kjer je že pred vojno stal ponosni planinski dom, pa so ga nacisti požgali, manjše planinsko zavetišče, ki naj vsaj začasno nadomesti prejšnji dom. Novi odbor bo tudi v bodoče vodil tov. Božo Černe. L. R.

PD Zagorje. Občni zbor je obiskalo 347 članov, kar je pač dokaz, da je društveno delo v tem predelu Zasavja zelo razgibano in planinska misel med rudarji krepko zasidrana. V celoti šteje društvo 618 članov, od teh je 268 delavcev, na novo pa so letos pridobili 154 članov. Društvo oskrbuje kočo na Sv. gori in na Čemšenški planini ter zavetišče v Zalokah. Prva je imela 5688, druga pa nekaj preko 5000 obiskovalcev, dobro pa je bilo obiskano tudi zavetišče v Zalokah. Letni finančni efekt je pokazal dln 307 000 dobička. Ko bo Gozdna uprava dogradila novo avtocesto na Čemšenško planino, bo društvo pristopilo k gradnji nove postojanke na vrhu te planine, ker že dosedanji obisk njihovih zavetišč kaže, da je taka postojanka na tem mestu potrebna. Zelo delavna je bila njihova mladinska sekcija iz gimnazije, prav tako pa tudi društveni fotosek. Za razvedrilo je med drugim skrbel društveni pevski oktet, ki je nastopil že pri raznih društvenih prireditvah in vsakokrat žel veliko priznanje. V novi odbor je bilo vključeno tudi nekaj mladincev. Vodstvo društva je bilo ponovno poverjeno tov. Golobu. L. R.

IZ PLANINSKE LITERATURE

Donsek k bibliografiji planinskih kart. Ojstrica 2350 m, b. l., 9 × 14 cm. Ta drobna karta je napravljena v obliki vpogljive dopisnice (Korrespondenzkarte). Založil jo je E. Schesek u. M. Blanc. Tiskana je bila v Litogr. Anstalt Senefelder v Gradcu. Na drugi strani so običajna znamenja h karti. Ostali prostor te strani je namenjen za pisanje.

Na notranji strani je karta, ki obsega ozemlje: Podpečnik na jugu do Kamniške Bistrice, do Solčave na severu, od Luč do Mrzle gore, Središče je Ojstrica, po kateri se priložnostna karta, dopisnica v merilu 1 : 100 000, imenuje.

Pota so markirana modro, planinske steze rdeče. Strmine so označene s črtkami. Karta utegne biti velika redkost v planinski literaturi, ker se je pač uporabljala kot dopisnica in bila tako v veliki meri uničena. Nomenklatura je nemška, v kolikor se avtor ni mogel izogniti domači slovenski nomenklaturi kakor: Ojstrica, Korošica, Tolsti vrh, Dedec itd. Karta je bila izdana po vsej verjetnosti pred prvo svetovno vojno, morda v času, ko je izdal dr. Avgust H. Böhm svoj znani polemični spis *Steiner Alpen* (1893) zoper Frischaufov spis *Die Santhaler Alpen*, Wien, 1877 in je bilo zanimanje za naše Kamniške prav posebno živo.

Bibliografska notica o Planinskem Vestniku. Zanimiv ponatis v sili. Planinski Vestnik postaja od leta do leta bolj redka in iskana revija; prvi letniki (prva številka je izšla 8. II. 1895) so danes skoro nedosegljivi. Antikvarični trg je prazen, vsaj za stare letnike. Kdor se odloči za zbiranje kompleta, pride v hude težave in tudi skušnjave. Prizadeven kulturni planinec, ki nikakor ni mogel dobiti treh njemu manjkajočih števil, si je pomagal s tem, da je št. 3 in 6 prvega in št. 4 drugega letnika ponatisnil (mož je poklicno povezan s tiskarno — navaden planinec bi si tega ne

mogel privoščiti). Izdaja teh treh števil je pravilno označena kot ponatis; izšleje v 10 izvodih! Prizadevni zbiratelji planinske literature bodo seveda to redkost kar pograbili v znanem ljubljanskem antikvariatu.

Ponatis je v glavnem veren originalu. V št. 3 prvega letnika pa pogrešamo slike Orožnove kočice na Črni prsti; manjkajo tudi lepe inicialke originalne izdaje in originalne vinjete. V ponatisu srečamo samo 2 neoriginalni vinjeti. Pri vseh številkah manjka tudi reklamni del, število strani je pa nakazano po originalu, četudi niso tiskane do konca. Manjka tudi računski sklep osrednjega društva za III. društveno leto, ki je bil objavljen na str. 55—62 drugega letnika.

Kljub tem nedostatkem je pa ponatis zanimiv pojav zbirateljske vne-
me naših kulturnih planincev.

*

Planinska zveza Slovenije vabi srečne posestnike (tudi knjižnice PD) kompletov, da prijavijo svoje komplete zaradi danes že potrebnega evidentiranja. V komplet sodita tudi tiskani društveni poročili za l. 1893 in 1894.

-anc

35 godina planinarstva u Varaždinu. 13 strani v zelenem ovitku, format 13 × 23. 1954. Spominska literatura dobro služi v propagandne svrhe za planinstvo, ker pač vabi bralca in zbiratelja v naravo. Menim, da imamo Slovenci veliko premalo te literature. Slovenske planinske knjižnice, ki so bile izdane za kako pomembnejšo obletnico društev, bi lahko naštel na svoje prste. Na kulturno pomembnost takih obletnic vse premalo mislimo in posvečamo njihovi slovstveni obdelavi premalo skrbi. Slovensko planinsko društvo »Po desetih letih (1893—1903)« — sestavil dr. Vladimir Foerster — sodi v ta okvir. Vzorna taka spominska knjižica je tudi »SPD 1901—1907—1937 Ruše (1937)« z bogatim slikovnim

gradivom. Te misli mi rojijo po glavi, ko prelistujem ljubko varaždinsko spominsko knjižico za 35-letnico PD v Varaždinu. Hrvatsko planinsko društvo je bilo ustanovljeno l. 1874 — letos obhajamo 80-letnico. Šele v Jugoslaviji dne 10. XII. 1919 je bilo ustanovljeno PD v Varaždinu, ki je bilo l. 1923 vključeno v hrvatsko planinsko zvezo kot njena podružnica »Ravna gora«, kjer je pač glavno, naravno torišče varaždinskih planincev. Varaždin je živel tipično malomeščansko življenje, tako da za planinsko udejstvovanje ni mnogo ostalo. L. 1932 so otvorili na tej zeleni in hkrati skalnati gori svoj »Filičev dom«. Okupator je ta lepi dom leta 1944 uničil in šele l. 1950 je bil obnovljen. Danes šteje društvo 600 članov. Posebno poglavje je v drobni knjižici posvečeno prav »Ravni gori« (680 m), ki je s svojimi skalami v zelenju geološko in tudi drugače dokaj zanimiva gora. Naš dr. I. C. Oblak je posvetil v Planinskem Vestniku (1934) posebno razpravo tej lepi gori, ki sodi med klasično našo planinsko literaturo. O mestu Varaždinu se govori prav tako v posebnem poglavju, potem pa o bližnji in daljnji okolici: Trakošćan, Špilja, Vindija, Vinica, Strahinščica, ki spada s svojo planinsko postojanko (610 m) pod Krapino, podgorje Ivančica, Ham (680 m), Čevo (584 m) in Kalnik, ki je prav tako po zaslugi že omenjenega dr. I. C. Oblaka že našel pristojno mesto v slovenski planinski literaturi (Planinski Vestnik 1936). Ediciji je dodana preprosta planinska karta Hrvatsko zagorje (Varaždin, Ivanec, Novi Marof, na severu še Sv. Marko izpod Ptuja).

Pisec brošure ni imenovan, kar ni prav. Prav tako ne založnik ne tiskarnar. Pod slikami ni besedila in se pri vseh slikah ne da ugotoviti, kaj predstavljajo. Škoda! Zelene vinjete ob straneh so prav čedne, umetnik bi zaslužil, da se imenuje. Trgovske reklame na 4 straneh dokazujejo, da so stroški tiska kriti. Škoda je tudi, da ni navedena nobena literatura o varaždinskem planinstvu in o Varaždinu samem. Take navedbe poživijo vsebino. Pod karto beremo: »Sjedišta planinskih društev označena su markacijom« — prav pač

rdečim krogom: Varaždin, Novi Marof, Ivanec, Krapina.

Našim obmejnim PD na štajerski strani samo priporočamo, da obiščejo kraje Hrvatskega Zagorja, kakor je to vztrajno delal naš dr. I. C. Oblak. Varaždinskim planincem pa želimo, da pri drugi obletnici izdajo malo bolj skrbno sestavljeno knjižico, ki naj presega ceneno brezimensko reklamo.

-anc

Odmevi s Kozjaka, Planine ob meji 1954. Izdalo Planinsko društvo Maribor. Založniško dejavnost PD Maribor je treba vsekakor ponovno pohvaliti. Društvo se zaveda ne samo svoje gospodarske in organizacijske naloge, marveč spoštuje in čišla tudi kulturno dejavnost, ki je za planinstvo značilna in neizogibna že iz pionirskih časov.

Publikacija je naslonjena na otvorenje Koče na Žavcarjevem vrhu, prelepi razgledni točki, ne daleč od drugega najmočnejšega slovenskega središča, blizu jugoslovansko-avstrijske meje. Kdor je bil na otvoritvi tega prikupnega planinskega doma, mu bo za zmerom ostalo v spominu pristrčno vzdrušje in prijeto občutje, ki je vladalo med mariborskimi planinskimi organizatorji, gosti in domačini, ki so k zidavi doma mnogo prispevali. Publikacijo uvajajo prigodni verzi Branka Rudolfa »Ob koči na Žavcarjevem vrhu« in uvodna beseda ing. Friderika Degna, pobudnega in vztrajnega predsednika mariborskega društva. Nato sledi sestavek Tedijske Voglarja »Vgnezdili smo se na Žavcarju«, ki poudarja predvsem razglednost te točke in zagrizenost, s katero so Mariborčani uresničili zamisel o planinskem oporišču na njej. Oskar Hudales objavlja čustveno ogreto apostrofiranje »Pozdravljen, Žavcarjev vrh«, dr. Fr. Mišič, znani planinski in turistični pisatelj, pa tehtno razpravo »Poglejmo tudi naše obmejno zdravsko pogorje«, v kateri opiše Kozjak in vse tiste hribovite predele med Mariborom in Dravogradom severno od Drave, ki jih tako malo poznamo in ki so doslej dobili tako malo mesta v naši turistični pa tudi znanstveni literaturi. Dr. Fr. Šijanec lepo izpolnjuje razpravo dr. Mišiča s sestavkom »Umetnostni spomeniki na Kozjaku« ter omenja dva slikarja Franja Goloba in Lojzeta Šušmelja, ki sta rasla

in ustvarjala iz kobanskega pokrajinskega občutja in življenja. Z duhom dobrosrčnega planinskega entuziazma je prežeta pesem Ludvika Zorzuta »Oživljeni Kozjak«, ing. Mirko Holc-Franjo pa nam na kratko očrta boje Lackovega odreda na Kozjanskem. Zanimiva je slička »Graničarji na straži socializma«, v kateri je major dr. Zlatko Voglar izpričal zgledno sodelovanje med planinci PD Maribor in graničarji, kar se je koristno izkazalo pri zidavi koče na Zavarjevem vrhu. Sledi spominska pesem Ludvika Zorzuta »Dva cveta«, posvečena Golobu in Šušmelju, nato pa piše dr. Davorin Senjor »Nekaj bežnih spominov s Kozjaka« in v začetku ugotavlja škodo, ki jo je okupacija storila nad našimi planinskimi osebnimi in društvenimi arhivi. S Slemenom na Kozjaku je napisal »Narodno« Svitoslav Hauptman, Dušan Mevlja pa nekaj duhovitih domislic ob temi »Planine ob meji«, znani mariborski planinec in humorist Lojze Strašnik pa prijeten potopis »Neke lepe nedelje«. Otmar Cvirn predstavlja kozjanske lovce pod naslovom »Mi lovci s Kozjaka«, ing. Lojze Teržan pa poroča o »Prvem koraku SPD na Kozjak«, tchten donesek k zgodovini slovenskega planinstva. Ing. Oskar Tinta opisuje »Prirodno redkost na Kozjaku«, izumirajoče drevo, tiso. Publikacija je zaključena z duhovito pisanim sestavkom »Kako smo gradili kočo na Zavarjevem vrhu«. Kdo bi ga naj bil napisal, če ne Cene Lej, ki bi se moral v naši planinski pisarni še večkrat oglasiti. Sestavek se zaključuje s citatom iz »Planinske diskusije«, ki jo je v Planinskem Vestniku lani priobčil mariborski književnik Dušan Mevlja. Za nameček je priobčena še pesem »Zašlo je sonce«, katere avtor se je podpisal le z Ls.

T. O.

Lovec št. 9, 10, 11, 12a, 12b. Izdaja Lovska zveza Slovenije. Urejuje Cene Kranjc. Glasilo naše Lovske zveze je z 1. 1954 dobilo bolj reprezentativno zunanjo obliko, povečalo obseg in se vsebinsko okrepilo in poglobilo. Med pomembnimi članki, ki bodo zanimali slehernega ljubitelja narave in še posebej planinca, omenjamo Sokov članek »Pravice in dolžnosti lovskih družin«, Cvirnov »K vprašanju etike v lovstvu«, Stagojev »Nekaj besed o

lovski pravičnosti«, Kranjčev »Po poti, ki jo je začrtal novi lovski zakon« in posebej članek Toneta Svetine »Alpinizem in visokogorski lov«. V tem članku avtor, ki ga poznamo tudi že iz našega glasila, presoja idejne smotre lovskega udejstvovanja v visokih gorah, česar doslej planinska literatura še ni dovolj obravnavala. Najprej opiše lepoto visokogorske narave, ki vabi in priteguje lovca, alpinista in planinca, skicira naš alpski svet, nato pa na kratko opiše našo alpsko favno, predvsem divjad. Kratke očit zgodovine visokogorskega lova in alpinizma po svetu in doma zaključijo s trditvijo, da se je ideja alpinizma že v samem nastajanju in razvoju povezovala z idejo visokogorskega lova, saj so bili vsi naši prvi alpski vodniki obenem strastni lovci. Nato obravnava alpinizem in visokogorski lov v današnji stvarnosti, pri čemer svoje trditve razpleta ob načelu, ki ga je utrdil že v nekem sestavku: »Visokogorski lov je etično najvišja oblika lova«. Čim večje so težave in večja žrtev za uspešen lov, tem večje je lovčevu zadoščenje. Zazlazi gamsa je obenem največkrat težka alpinistična tura posebno po prsku, tura, na kateri se lovci drže klasičnega prostega plezanja brez tehničnih pripomočkov, brez vrvi in cepina. Lovca ogrožajo iste nevarnosti kakor alpiniste: plazovi, kamenje, vreme. Visokogorski lov je torej kompleks etičnih in estetskih elementov, je priložnost, ki v lovcu razvija instinkt in intuicijo, samozavest in skromnost, orientacijo, skratka osebnost pravega človeka. Svetinin članek preveva želja, da bi v naše lovstvo prišla nova vsebina. Visokogorski lov naj bi bil poln idej alpinizma, to je tiste notranje sile, ki je gnala v gore lovce iz prvih časov gornišstva, naše Trentarje, Gorenjce in Korošce. Če bo tako, bo visokogorski lov šport prve vrste, tako zaključuje avtor Tone Svetina.

T. O.

»Glas planinara«, ki ga izdaja propagandni odsek PD »Treskavica«, je v majski številki 1954 prinesel tudi pregled slovenske planinske literature, predvsem Planinskega Vestnika jubilejnega leta 1953. V številki, ki je izšla za avgust, september, oktober, pa je izšel članek našega sotrudnika Slavka Peršiča, »Plezalno vežbališče

in njegov pomen». Glasilo je lani izhajalo prvo leto in je po opremi in obliki med našimi planinskimi glasili dokaj samosvoje, izpričuje pa živ interes za planinstvo v krajih, kjer je zanj dovolj prirodnih pogojev, manjka pa še vedno subjektivnih. Prebranje tega časopisa pa prepričuje človeka, da je tudi v tem pogledu leto za letom bolje.

T. O.

Turistični Vestnik, št. 9-10, 11, 12, prinaša tudi več člankov, ki so v bližnji ali daljni zvezi s planinstvom. Omenjamo članek našega sodelavca Fr. Planine »Ali res tehnične naprave samo kvarijo pokrajino?«, vprašanje, zaradi katerega se v okviru UIAA vrše velikopotezne akcije zoper tehnokracijo v prirodi, posebno v gorah. Avtor na gornje vprašanje odgovarja, da temu ni vedno tako in dokazuje to z arhitektoniko elektrarne na Mariborskem otoku, s katero je pokrajina mnogo pridobila, ji dala nove poteze in se arhitektonsko lepo vključuje v dravsko dolino. Tudi poročilo o »Krvjem balu« v Bohinju bo posebno poseben za mlajše planince, ki jim taki stari planinski običaji niso znani. Turistično društvo v Bohinju je s tem oživilo staro tradicijo, obenem pa povečalo zanimanje za Bohinjski kot v jesenskih mesecih. 12. številko pa bodo radi prebrali vsi tisti planinci, ki si ne morejo predstavljati, da bi si planinec ne podaljšal stopal in tako lažje prodiral v gore tudi pozimi. Članka prof. Draga Ulage in ing. Janka Janše govorita o zgodovini našega zimskega športa, pa tudi drugi članki izčrpno obravnavajo tehnično in organizacijsko problematiko našega zimskega turizma in to v vseh predelih Slovenije, od Gorjancev do Bohinja, od Savinjske doline do Pohorja.

T. O.

Tabor, revija tabornikov in ljubiteljev narave, št. 1-2, prinaša med drugim zanimivim gradivom tudi članek, ki bo zanimal slehernega dobrega planinca. Dr. Angela Piskernik, referent za varstvo prirode, je napisala spremno besedo Gorski straži, ki se pri nas konec koncev vendarle ustanavlja, da bi SOS klici Zavoda za varstvo prirode ne ostali le na papirju. Na Bavarskem imajo tako stražo že od l. 1920, na Tirolskem pa od

l. 1926. Namen Gorske straže je, da varuje naravo, gorske cvetke in živali. Pri nas se bo gorska straža posvetila predvsem varstvu gorske flore, ker je ta za zdaj v največji nevarnosti.

T. O.

To Bouno (gora, hrib), julij, avgust, september in oktober 1954, je revija Grškega alpinskega kluba (CAH, Club Alpin Héliénique) in izhaja vsaka dva meseca na 24 straneh. Revija je v zadnjem času pridobila na kvaliteti. Ima solidnejšo zunanjo opremo, tehtnejše doneske in sem in tja tudi kake slike, vendar izdelava klišejev ni ravno vzgledna. V julijski številki je zanimiv članek o zgodovini grškega planinstva. Napisal ga je Basileios Leontopulos in sega njegov spomin do l. 1900. Vsebinsko nov je članek spelcografskega značaja o Kavkazu (Peristeciron) s sliko, ki predstavlja 75 m dolgo lestev pri vходу v jamo. Tudi v jesenski številki teče beseda o prvih grških alpinistih iz dobe 1921-1940, dalje je tu članek o flori na gori Gamili. Ostali del revije izpopolnjujejo stalne rubrike: Društvene novice, alpinistična kronika, Smučarska kronika, Speleologija, Varstvo narave, Literatura in rubrika sekcij CAH. Revija torej združuje mnoga delovna področja, ki so drugod že dalj časa zaradi zapletene in razširjene problematike ločena.

De Berggids, september, december 1954. Glasilo Kraljevske nizozemske planinske zveze. Planinsko glasilo dežele, ki pravzaprav nima nobene vzpetine in je večkrat v nevarnosti, da jo zalije morje, izhaja redno vsak mesec na 16 straneh, na solidnem umetniškem papirju v nekoliko puštem, svetlorjavem ovitku. Članki obravnavajo seveda le tuje gore, ker domačih nimajo. Tako Bergell 1953, o čemer poroča J. L. Wansink, J. M. A. Tadema - Kruger opisuje laplandske gore (Tadema - Kruger je obenem član uredništva), Egeler opisuje vzpon na Aiguille du Midi, Kolfshoten svoj prvi vzpon na štritisočak (Breithorn 4163 m), Kuipers Walliške Alpe, Wansink dve pomembni turi na Monte Disgrazia (Corda Molle in Kuffnerjev greben na Mont Maudit, ostalo pa izpopolnjujejo kratki ekscerpti iz tujih, največ francoskih planinskih revij in publikacij.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

Mnogi planinski ideologi in organizatorji se zadnja leta boje, da bo kmalu zmanjkalo deviškega gorskega sveta ne samo v Evropi, kjer ga že skoraj ni več, temveč tudi na drugih celinah, kjer narodi tekmujejo, kdo bo organiziral več ekspedicij; kdo bo zavzel več vrhov in izpeljal preko sten premaganih vrhov več prvenstvenih smeri. Evropske alpske dežele mukoma varujejo zaščitene gorske predele pred vdorom tehnike v obliki avtocest, hotelske industrije, hidrocentral, telekomunikacij, žilnic in vzpenjač. Pri nas ni še te nevarnosti, ker se nam industrijska zaostalost neusmiljeno pozna tudi v turizmu, vendar je tudi naš zavod za varstvo prirodnih znamenitosti že ukrenil vse potrebno, da se na slovenski zemlji ohrani prvobitna gorska priroda.

Premišljujoč te stvari in probleme, ki jih je obravnaval lani Kongres Mednarodne unije za varstvo prirode pod pokroviteljstvom mogočne mednarodne organizacije UNESCO, ki je v povojnih letih izredno zblížala narode po potih kulture, umetnosti in znanosti, se vprašujemo, kaj je tisto, kar modernega človeka že 100 let vleče v gorski svet. Telesni in duševni uspeh, avantura, nevarnosti, lepota, hrepenenje po višinah, razvedrilo, vse to in še kaj naštevajo moderni ljudje v anketah, ki jih razpisujejo inozemske planinske revije. Pravzaprav ni pravila in ni kalupa za vse, je pa nekaj, kar nas veže na gore, pa tudi ni izraženo z vsemi zgoraj naštetimi motivi. To je povezanost z naravo, ki se je v gorah z vso silo zavemo, ker je v gorah ohranjena v svoji pravičini in lepoti, ki ji človek ni ničesar vzel in ničesar dal. Za kratek čas zaživimo v gorah tisto naravno življenje, od katerega nas dan za dnem trga boj za življenjski minimum v mestnem hrušču in trušču. Doživljamo prirodne sile, se bijemo z njimi in v sliski uživamo

slo, ki vre iz zavesti, da smo vendarle — ljudje, uživamo pa tudi mir, tišino, milino, plemenito okamenelo muziko veličastnih linij, zarisanih na jasnem obzorju. Danes, žal, ne živimo več v tistih romantičnih časih, ko je bil ta občutek še bolj neposreden, osrečujoč, vse človekovo bistvo prevzemajoč. Stvarnost, ki nas drži za vrat, bi tak višek sreče takoj ovila z zloveščim oblakom. Vendar tudi v tej moderni realnosti, ki trga našo duševnost, jo krotoviči in pači, ob prapodobi sveta, ki jo gledamo in doživljamo v gorah, zadihamo za kratke hipe v notranjem soglasju prirodnega človeka. Najveličastnejši trodimenzionalni pojav na zemlji nas obvlada, prevzame in odrine vse, kar nas vznemirja v vsakdanjem življenju. Čemu bi to duševno potrebo obsojali za dekadenco, za manjvredno omamo, s katero si lajšamo življenjsko pot?

Gore človek do zdaj še ni zniveliral, čeprav je v stoletju kemije in fizike prodril skoraj pregloboko v skrivnostno snovanje prirode. Dokler bodo ostale vsaj v bistvu take, kot so, bodo vedno zavetje pred »mestnimi sencami«, pred nervoznim tempom velemest, tekočega traka in treh turnusov v tovarnah po osem ur, bodo pribežališče pred praznoto, površnostjo in množičnostjo, bodo oaza — varnosti in jasnosti v puščavi vsakdanje negotovosti, nejasnosti in zmede. Dokler pa bodo vse to, bo bivanje v gorah praznik, delopust, kakor si lepšega človek misliti ne more.

Prav je torej, da se tudi mi ukvarjamo z mislijo, kako ta dragoceni svet ohraniti v njegovi pristni podobi. Alpe so dragoceni, nekultivirani svet, ki ga tudi mi rabimo, saj tudi mi živimo z zavestjo modernega človeka, ki je včasih truden od tehničnega napredka in sit vseh dobrin kulture in civilizacije. Pričakujemo lahko pravo prerojenje planinstva. Za vsakogar imajo gore svoj čar in svojo vred-

nost, za šibkega in močnega, za mladega in starega. Čim več je v nas do-
brote in lepote, tem slajša, veličast-
nejša je simfonija višin, tem svetlejše
nebo nad vrhovi, tem pomirljivejši
pogled v daljave, tem večja sreča, da
smo, da gledamo, živimo in delamo.

Nemška ekspedicija v Karakoru-
mu l. 1954 ni imela vidnejšega uspeha.
Hias Rebitch je vodil avstrijske in
nemške alpiniste proti Rakapošiju
(7780 m), vendar ga je slabo vreme
prisililo k umiku. Preiskali so dolino
Tota - Uns in ledenik Kuknay.

Novozelandska ekspedicija v Ba-
run, ki je pod vodstvom Edmunda
Hillaryja hotela priti na 8337 m vi-
soki Makalu, ni dosegla svojega cilja,
ker je Hillary dobil težje poškodbe
pri reševanju nekega ponesrečenca iz
ledeniške razpoke. Ekspedicija je po-
stavila taborišče v višini 5700 m, 6400
m, 6930 m in 7300 m. Evans in Har-
row sta prodrla še na Makalu - sedlo
(8100 m). Hillary je v četrtem tabo-
rišču (7700 m) težko obolel, na kar je
Lowe odredil konec. S skrajnimi na-
pori so Hillaryja prinesli v dolino.

Vedno nove ekspedicije priprav-
ljajo Angleži, Francozi, Švicarji, Nemci
itd. Angleži z oxfordske univerze
se mude v Nepalju okoli Saipala,
Kangčendzönge, Annapurne, Francozi
pod vodstvom Bernarda Pierrea so s
šestimi Iranci v Iranu iskali novih
potov na Alam - Kuh in Takt - I - Su-
lejman, v New Delhi so lani sredi
poletja zabeležili kar 10 velikih eks-
pedicij, ki so se pripravljale v Hima-
lajo. Nemci so vzeli na piko Lhotse,
južno od Everesta, Avstrijci pa Čo-
Oju.

Od l. 1899 do l. 1952 je zimski al-
pinizem samo v Švici terjal 544 smrtnih
žrtev. Vzroki: plazovi, ledeniške
razpoke, neurje, mraz, izčrpanost. Od
1953 na 1954 jih je 10 pobralo neurje,
10 plazovi, trije so padli v razpoko,
zdrsnila sta dva, od izčrpanosti je
umrl eden, eden se je smrtno pone-
srečil na smučeh. Polovica vseh žrtev
ni še dosegla 25 let. Lani je bilo samo
na Matterhornu 10 smrtnih nesreč,
na Eigerju 7, Badile, Salbitschijen,
Zinal Rothorn in Finsteraarhorn pa
so imeli po 2 smrtni žrtvi.

Šest šerp je lani delalo vodniške
izpite v Švici, med drugimi tudi dva
Tenzingova nečaka Nwang Topgya in
Nwang Gombu. Vodila sta jih indij-

ski major Jayal in Arnold Glatthard,
oba po naročilu Himalajskega gorni-
škega inštituta v Dardžilingu (Hima-
layam Mountaineering Institute). Švi-
carja Glattharda je delegirala Švicar-
ska ustanova za raziskovanje Alp.
Tečaj se je začel z velikim ceremoni-
elom in z velikim političnim poudar-
kom o prijateljstvu med Nepalom in
Švico. Spomnili so se tudi prvega švi-
carskega himalajca dr. J. Jacot-Guil-
larmoda, ki je raziskoval Himalajo
že l. 1902 do 1905.

Švicarska reševalna služba se je
lani motorizirala. 60 lavinskih psov
je uspešno prestalo izpite, v gorsko
reševanje pa je pritegnjena tudi le-
talska služba.

Ararat (5156 m) je lani avgusta
dosegla švicarska ekspedicija, ki je
raziskovala turško gorovje. Udeležili
so se dr. Imhof, prof. Egli in dr.
Keller, nekdanji sekretar švicarskega
poslaništva v Ankari.

Toni Hiebeler, ki bi imel voditi
nemško švicarsko ekspedicijo na Dha-
ulagiri v l. 1955, se je pred kratkim
težje ponesrečil, ne v gorah, ampak
na cesti z motorjem.

Na K2 - Čogori (8610 m) so uspeli
Italijani 31. julija 1954. Drugi najvišji
vrh na zemlji je torej tudi »prema-
gan«. Italijane je v juniju oviralo
slabo vreme, v juliju pa so imeli sre-
čo, s katero se prejšnje leto Ameri-
kanci niso mogli pohvaliti. Pomembno
vlogo sta imela W. Bonatti in Ubal-
do Rey. Prvi je znan po prvem vzpo-
nu v Pointe Walker (Grandes Joras-
ses) in po prvem zimskem vzponu
po grebenu Furggen. A. Compagnoni
je prišel prav do taborišča VIII nad
8000 m visoko. Tako je vsaj javljal
svetovni tisk.

Avstrijska ekspedicija v Himalajo
l. 1954 ni stopila na tme kakega po-
membnejšega vrha, je pa raziskala
področje Apija, Nampe in Saipala, iz-
gotovila dobro karto in se povzpela
na dva pettisočaka. Vodil jo je stari
dr. Rudolf Jonas.

Severno steno Matterhorna so lani
25. julija v 14 urah zmagali trije Av-
strijci Larch, Willempart in Forsten-
lechner. Izjavili so, da niso v skali
našli mesta nad IV. stopnjo in da jih
je motil le sneg in požled.

Med Švicarji in Italijani kljub
medsebojnemu obiskom na kongresih in
vzgladni mednarodni kurtoaziji še

vedno pride do nesporazumov glede uporabe obmejnih poti. Težav seveda ne delajo švicarski varnostni organi, pač pa italijanska javna varnost.

O vzrokih usihanja ledenikov piše prof. André Allix iz Lyona v *Révue de géographie* (1954, 3. zv.), kar bo zanimalo naše glaciologe in meteorologe.

Severno steno Wetterhorna sta 24. in 25. avgusta preplezala Švicarja Niedermann in Abderhalden v 25 urah čistega plezanja.

Kinzlova ekspedicija v Andih je raziskovala tudi ledeniška jezera, pri čemer je našla veliko podporo pri oblasteh in pri ljudstvu, saj je l. 1941 eno od teh jezer predrlo morenski nasip in podrla tretjino mesta Huaras in odneslo 5000 ljudi. Drugo jezero Solterahancacocha v višini 4120 m je bruhnilo čez moreno l. 1932. Tretje jezero leži v višini 4753 m v dolini Tsacra-chico. Wastl Mariner se je pri tem povzpel na Nevado Tsacra-chico (5513 m), druga naveza na Nevado Tsacra Grande (5774 m). Dr. Klier in Lugmaier sta prišla na 6040 m Nevado Rasac. Znanstveniki so preiskali tudi ledenika Juraukveha in Sarapokocha. V celoti so obrali 13 vrhov nad 5000 m in 2 nad 6000 m v Cordillera Blanca.

Rebitscheva ekspedicija je vendarle dosegla 7890 m visoki Dasto Ghil, najvišji vrh zahodnega Karakoruma, Mayer in Schliessler pa sta prišla še na neimenovano koto 7700 m v skupini Baltura.

Ledeniki izročajo svoje žrtve k pogrebu po dolgih letih. Tako so lani po 27 letih prišli na dan ostanki Herte Bahl iz Hamburga, ki je 20-letna sama odšla na greben Bianco in padla v razpoko ledenika Morteratsch. Ledenik Lauteraar pa je pri svojem potovanju spravil na dan tri znane planince, ki so jih pogrešali od l. 1880. Ostanke so spoznali po všitih in graviranih imenih na predmetih, ki so se ohranili.

Alpinizem v naslanjačih (Lehnstuhl - alpinismus, Alpinisti in poltrona) imenujejo zdaj avto-alpinizem po nešteti novih cestah, ki so se v zadnjem času splazile na najrazličnejše alpske vrhove.

Andinisti iz Santiaga so se povzpeli na Llullaillaco (6723 m), tretji najvišji vrh v obeh Amerikah, in so

na vrhu našli obsekano kamnito ploščo in dva lesa, kar naj bi oboje predstavljalo sledove alpinistov iz časov pred Kristofom Kolumbom.

SAC, Švicarski planinski klub, se pri ekspedicijah v tuja gorstva drži precej rezervirano in ostaja kljub drugačnim pojavom pri sosednih narodih še vedno pri tradicionalnih nalogah planinske organizacije: zida in popravlja kočice, vodi zavarovanje članov in organizira razne tečaje.

Dr. dr. h. c. ing. R. Helbling je pred prvo svetovno vojno delal v Južni Ameriki kot geolog in topograf med Aconcaguom in Tupungato. Je utemeljitelj švicarske fotogrametrije, poleg tega pa eden najvidnejših alpinistov najstarejše živeče generacije (lani je praznoval 80-letnico). Na Kavkazu je stopil na Ušbo, Čatuin-Tau, Sečild, Džango in bil tretji na Aconcagui in drugi na Tupungatu.

Čo-Oyu, šesti najvišji vrh v Himalaji, visok ca. 8200 m, je zavzela avstrijska ekspedicija, sestojeca iz 4 mož, ki jih je vodil dr. Herbert Tichy. Dr. Tichy je star 41 let in je napisal dve knjigi o Himalaji. Njegovi spremljevalci: ing. Sepp Jöchler iz Landeck, 31 let star, dr. Hellmut Heuberger, 31 let star, in Pasang Dawa, 42 let star. Pasang Dawa je l. 1938 z Wiessnerjem prišel na K2 do višine 8380 m. Ekspedicija si ni delala v časopisih nobene reklame.

Zmagovito navezo na K2 sta tvorila Achille Compagnoni in Lino Lacedelli, kakor je v Genui 12. okt. 1954 na tiskovni konferenci javil prof. Ardito Desio. Imeni so Italijani skrivali, da bi ne odmevali samo nekateri, češ da je uspeh ekspedicije delo vseh udov ekspedicije, ne samo zadnje jurišne naveze.

Dr. Ferdinand von Hochstetter, profesor anatomije, je umrl lani na Dunaju v starosti 94 let. Bil je nekoč zelo znan v alpinističnih krogih, saj je plezal z bratom Otonom in Emilom Zsigmondijem in s Purtschellerjem najdrznejše prvenstvene vzpone. Bil je svak dr. Julija Kugyja in je plezal tudi z njim. Bil je 63 let član DuÖAV.

50-letnico vrhovne smučarske organizacije so lani praznovali v Švici. L. 1904 je bilo tam 14 smučarskih odsekov, zdaj jih štejejo 660 s 45 000 smučarji.

✓
Italija je vzpon na K2 nadvse slovesno proslavila. 12. okt. so se v Genui v palači Tursi zbrali vsi člani ekspedicije razen Compagnonija, ki zaradi ozeblin ni mogel. Navzoči so bili predstavniki oblasti, predsednik CAI, zastopnik CAS, Piero Ghiglione, Egmond d'Arcis, predsednik UIAA, dr. Houston, šef ameriške ekspedicije na K2 1. 1953, gospa Luce, ameriški ambasador. Genovski župan je ekspediciji podaril odlikovanje Krištofa Kolumba, majhno jadnico z zlatimi jadri in jambori. 25. oktobra so v Milanu brali slovesno zadušnico za Marijem Puchozom, nato pa v sprevodu odšli v milansko stolnico, kjer so celebrirali Te Deum. Tu je junaka dneva odlikoval milanski župan, tudi Compagnoni se je pojavil za kratek čas. Zvečer je bila gala predstava v milanski Scali. 26. oktobra so bili na sprejemu v Turinu, na katerega je bilo povabljenih 400 gostov. Prof. Ardito Desio je rekel, da uspeh pripisuje ne samo veri in zagrizenosti tovarišev, marveč prav tako sreči, ki so jo imeli z vremenom. Če bi bili prišli en dan kasneje, bi jih monsum priklenil v taborišča, kakor se je to zgodilo z Amerikanci. Zmagovalci so torej prebili dosti muk tudi na sprejemih. Verjetno pa so se oddahnili na sprejemu v tovarni Fiat, kjer je vsak od njih dobil kompleten topolino, da se je lahko vsak odpeljal s svojim vozom. T. O.

Tretja francoska himalajska ekspedicija bo odletela 10. marca s pariškega letališča Orly proti Indiji. — Prva francoska ekspedicija se je leta 1939 vrnila brez uspeha. Druga je l. 1950 osvojila Annapurno, prvi »osemtisočak«. In tretja? Njen cilj je Makalu I. (8470 m), eden od najtežjih »preostalih« osemntisočakov. — Jurišno ekipo sestavlja osem alpinistov, ki so bili izbrani po naslednjih kriterijih:

1. zdravje, 2. družabnost, t. j. smisel za kolektiv in njegov uspeh, 3. zdržljivost za napore, 4. tehnična sposobnost. Vsekakor kriteriji in njih vrstni red, o katerih velja temeljito razmisliti! — Od osmih članov ekipe jih je šest že bilo v Himalaji v prvih dveh ekspedicijah, bodisi v izvidniški odpravi, ki je oktobra in novembra lani pregledala teren Makaluja: Franco, vodja ekspedicije, Terray in Couzy, ki jih poznamo iz odprave na Annapurno, Magnone (skupno s Terrayjem zmagovalec Fitz-Roya v Andih), ter vodnika Bouvier in Leroux; himalajska »novinca« sta Serge Coupé, ki ga tudi naši čitatelji dobro poznajo iz zgodbe z Ailefroide in iz Chamoniškega dnevnika, ter Vialatte. Ekspedicijo bosta spremljala zdravnik Lapraz in en geolog. — Oprema: pajaci iz prešite svile, polnjene s puhom, vetrovke in vrhnje hlače iz nylona, oboje preizkušeno pri temp. — 40°, kisikovi aparati, težki 6 kg, z zalogo kisika za 6 ur (angleški aparati so bil težki 12 kg, zaloge pa je bilo le za 7 ur). — Odprava bo odpotovala iz Orlyja v Calcutto, od tam pa, verjetno tudi z avionom, v Jogbani. Računajo, da bodo nato v treh tednih v vznožju Makaluja. Predvidenih je pet taborišč, zadnje v višini 7700 m; za sam naskok bo pripravljeno še provizorno šesto taborišče. — Ekspedicijo financira francoski himalajski komite, v čigar fond se stekajo poleg daril in subvencij tudi vsi dohodki iz predavanj, člankov in knjig o prejšnjih odpravah. Največ je pač doprinesla Herzogova knjiga o Annapurni, ki je prevedena v domala vse svetovne jezike. — Člani odprave so podpisali, da ne bodo dajali nobenih poročil in izjav, ki bi se jih lahko polastil tisk. Pa vendar upamo, da bomo o poteku ekspedicije obveščeni. S. Č.

Plinarna • Vodovod

se priporočata za vsa v to stroko spadajoča dela

C E L J E

NA KANINSKIH PODIH

✓
M. LIPOVŠEK

*Predajte se športu in užitkom,
ki vam jiš nudi lepa priroda!*

*Na opreznost nikar ne pozabite —
riziko pa predajte zavarovanju!*

*Zoper nezgode, za primer
smrti in doživetja zavaruje:*

DRŽAVNI ZAVAROVALNI ZAVOD

**Direkcija za LR Slovenijo
v LJUBLJANI • Telefon 39-121**

**Zastopniki
v vseh večjih krajih**

***D
OZ**

TISKARNA

»Jože Maškrič«

TISKARNA

izdelava vseh vrst tiskovin,
katalogov, časopisov, revij
in knjig

KLIŠARNA

izdelava eno- in večbar-
vnih klišejev

KNJIGOVEZNICA

vezava preprostih in naj-
boljših del

ŠTAMPILJARNA

izdelava vseh vrst žigov
in pečatov

LJUBLJANA, NAZORJEVA 6

Planinci!

Tudi naše podjetje Vam nudi
razne predmete za Vašo osebno
uporabo pri planinskem izživljanju,
še več Vam pa nudimo predmetov
za potrebo Vaših koč in domov.

Z zmernimi cenami
in bogato izbiro
Vam priporočamo nakup
v naših poslovalnicah:

Posl. 1. Vodenska cesta 22

Posl. 2. Partizanska cesta 19

Posl. 3. Trbovlje, Ulica 1. junija 7

*Za ugoden nakup Vam jamči in se priporoča
kolektiv in uprava*

TRGOVSKEGA PODJETJA

ŽELEZNINA

TRBOVLJE, VODENSKA CESTA 22

TELEFON ŠT. 50

Predilnica Litija

V LITJI

priporoča svoje

kvalitetne izdelke!

**Tehnična trgovina
s kemikalijami, barvami in laki**

Import - Export

»CHEMO«

LJUBLJANA

POŠTNI PREDAL ŠT. 8 ✱ TELEFON ŠT. 32-657, 30-736

ima stalno na zalogi domače in inozemske proizvode, vse vrste oljnatih barv in lakov, suhe barve, firmeže, razstrelivo, tehnične pline, razni tehnično-kemični material v najboljšem sortimentu in po želji kupca

**PLANINSKA DRUŠTVA, POSLUŽITE SE NAŠIH ZALOG
PRI MARKIRANJU IN GRADNJI POTI TER GRADNJI IN
OBNAVLJANJU PLANINSKIH POSTOJANK!**

**TRGOVSKO
PODJETJE**

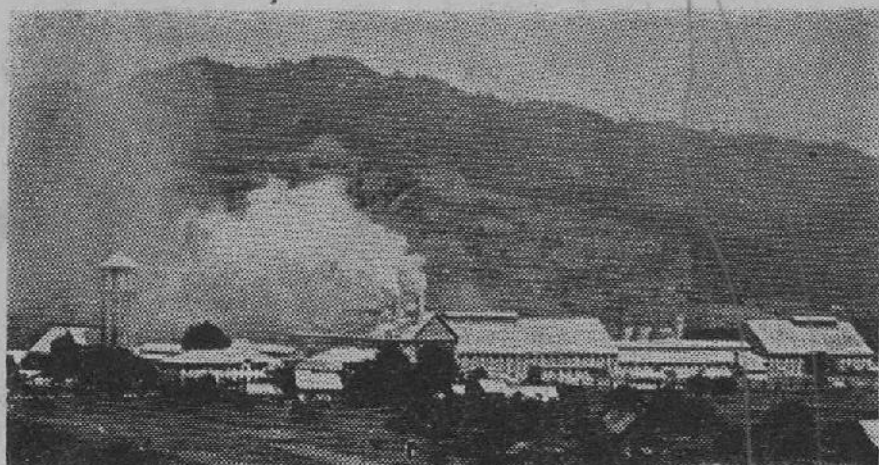
TEKSTIL

NA VELIKO

Po nizkih cenah in pod
najugodnejšimi pogoji
si lahko za planinske
poslojtanke nabavite pri nas
vse vrste volnenega
in bombažnega blaga, odeje,
žimnice itd.

V BOGATI IZBIRI

Ljubljana, Ciril Metodova 2-3

Planinski travniki in pašniki dajo letno do 100% več sočne paše in sena če jih gnojimo z apnenim dušikom ali nitrofoskalam — Ruše. Rentabilnost uporabe umetnih gnojil je pri današnji ceni — z 78% državnim regresom — velika, kajti cena apnenega dušika z 20% N in nitrofoskala z 8% N, 8% P_2O_5 in 8% K_2O je samo din 7.— za kg fco železniška postaja kupca

Zato naročajte samo vagonске pošiljke pri

Ľavarni dušika

R U Š E

Telefon Maribor št. 22-48, brzojavni naslov: AZOT MARIBOR